

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Kristinos Lesniauskaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

Sutarčių aiškinimo doktrina ir praktika Lietuvoje

Vadovas: prof. Valentinas Mikelėnas

Recenzentas: asist. Stasys Drazdauskas

Vilnius 2007

Turinys

Ižanga	3
Sutarčių aiškinimo samprata ir reikalingumas	5
Sutarčių aiškinimo metodai.....	8
Sutarčių aiškinimas – teisės ar fakto klausimas?	11
Sutarčių aiškinimo taisyklės Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse.....	14
Tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas	16
Sutarties aiškinimui reikšmingos faktinės aplinkybės	26
Sąžiningumo ir kitų bendrųjų teisės principų taikymas	29
Analogiško šalims protingo asmens kriterijus ir lingvistinio sutarties aiškinimo principas	34
Sisteminio sutarties aiškinimo principas.....	37
Teleologinio sutarties aiškinimo principas	40
Contra proferentem taisyklės taikymas.....	42
Kalbų neatitikimai.....	47
Sutarties spragos ir jų užpildymas	48
Išvados	53
Literatūros sąrašas.....	54
Santrauka.....	63
Zusammenfassung.....	64

Įžanga

Temos aktualumas. Darbe nagrinėjama tema yra aktuali tiek teorijai, tiek praktikai. Praktinis aktualumas pasireiškia tuo, jog kylant ekonomikai, plėtojantis tarptautiniam bendradarbiavimui bei verslo santykiams, didėjant civilinei apyvartai, sutartys įgauna svarbią reikšmę. Įvairių sutarčių sudarymas visuomenėje jau laikomas natūraliu kasdienio gyvenimo reiškiniu, o tai svarbu ne tik atskiram individui, bet ir visai visuomenei ir valstybei. Sutartį galima laikyti ne tik asmens egzistavimo ir saviraiškos visuomenėje priemone, bet ir rinkos egzistavimo prielaida, skirtingų įvairių asmenų interesų derinimo priemone, todėl svarbu žinoti ir suprasti, kokios teisės ir pareigos susaisto sutarties šalis. Dažnu atveju sutartis tampa ilgų derybų rezultatu. Tačiau ilgas sutarties sąlygų derinimas jokiū būdu nereiškia, jog po jos sudarymo šalims nekils tam tikrų klausimų, susijusių su jų tarpusavio teisių ir pareigų apimtimi bei kitomis reikšmingomis sutarties vykdymui aplinkybėmis. Tokių klausimų išsprendimui ir pasitelkiamas sutarties aiškinimo institutas.

Gausi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika rodo, kad neretai dėl skirtingo tam tikros sąlygos interpretavimo tarp šalių kyla teisminis ginčas. Teorinis nagrinėjamos temos aktualumas pasireiškia tuo, kad Lietuvos teisės doktrinoje šia tema nėra dažnai pasisakoma.

Darbo tikslai. Atliekant tyrimą siekiama išanalizuoti sutarčių aiškinimo tikslą bei reikšmę, išnagrinėti Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles, sutelkti dėmesį į jų tarpusavio santykį, taip pat atskleisti šių taisyklių pritaikymo teismų praktikoje ypatumus.

Tyrimo objektas. Darbe nagrinėjamos teisės normos, reglamentuojančios sutarčių aiškinimą Lietuvoje, atskleidžiama sutarčių aiškinimo taisyklių esmė ir pagrindiniai bruožai, atskirų taisyklių ypatumai, tarpusavio santykis, taikymas Lietuvos teismų praktikoje. Pirmoji tyrimo dalis yra skirta sutarčių aiškinimo sampratai bei reikalingumui, joje aptariamos sutarčių aiškinimo atsiradimą sąlygojančios priežastys bei tikslai. Antrojoje darbo dalyje gilinamasi į sutarčių aiškinimo metodus, jų išskyrimo praktinę reikšmę, bei pasireiškimą Lietuvoje. Stambiausioje darbo dalyje nagrinėjamos atskiros sutarčių aiškinimo taisyklės ir principai, įtvirtinti Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas), aptariami sutarties kalbų neatitikimo problemos sprendimo variantai, sutarties spragos ir jų užpildymo galimybės. Reiktų paminėti, jog darbas apima ne visos sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo praktikos analizę – nenagrinėjama šių taisyklių taikymas arbitraže. Tokį pasirinkimą pirmiausia lėmė tai, jog

išsamus sutarčių aiškinimo arbitražo praktikoje analizavimas galėtų būti atskiro magistro darbo tyrimo objektas.

Tyrimo metodai. Darbas parašytas daugiausia naudojant sisteminių, istorinių, lingvistinių metodus. Sisteminis metodas padeda Civilinio kodekso XIV skyriuje įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles analizuoti kartu su Civilinio kodekso 1.5 straipsniu ir kitomis šio kodekso normomis, sutarčių aiškinimo taisyklių teoriją sujungti su teismų praktika. Remiantis istoriniu metodu aptariamos sutarčių aiškinimo ištakos, lingvistinis metodas pasireiškia sutarčių aiškinimo sąvokos reikšmės atskleidimu.

Darbo originalumas. Darbo originalumą lemia tai, jog per paskutiniuosius trejus metus sutarčių aiškinimo tema buvo parašytas tik vienas magistro darbas, kuriame koncentruojamasi į atskirų valstybių sutarčių aiškinimo praktikos lyginamąją analizę, tuo tarpu Lietuvos teismų praktikai šiuo klausimu kreipiama nedaug dėmesio. Šis tyrimas nuo minėto magistro darbo išsiskiria būtent tuo, jog jame plačiai analizuojamos tiek Lietuvos pozityviojoje teisėje įtvirtintos sutarčių aiškinimo taisyklės, tiek šių taisyklių taikymas ir plėtojimas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje.

Šaltiniai. Šiame atliekamame tyrime bus remiamasi įvairiais šaltiniais: norminiais teisės aktais, specialiaja literatūra, teismų praktika.

Pagrindinis teisės aktas, kuriuo remtasi rašant šį darbą - Civilinis kodeksas, kurio XIV skyriuje įtvirtintos sutarčių aiškinimo taisyklės, o normų aiškinimui pasiremta jo pirmosios ir šeštosios knygų komentarais.

Iš specialiosios literatūros kaip itin svarbus šaltinis paminėtina profesoriaus V. Mikelėno monografija *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, nes būtent ši knyga buvo pirmasis žingsnis sutarčių aiškinimo taisyklių įtvirtinimui Lietuvos doktrinoje.

Kaip svarbiais šaltiniais, siekiant atskleisti sutarčių aiškinimo taisyklių prasmę, darbe remiamasi UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principais (toliau – UNIDROIT principai) bei Europos sutarčių teisės principais ir šių principų komentarais, tokį pasirinkimą lėmė tai, jog minėti principai glaudžiai siejasi su Civiliniame kodekse įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis, t. y. šiose principuose esančios sutarčių aiškinimo taisyklės beveik pažodžiui perkeltos į Civilinį kodeksą.

Atsižvelgiant į kasacinės instancijos teismo svarbų vaidmenį formuojant vienodą teisės aiškinimą ir taikymą Lietuvos Respublikoje, tyrinėjant sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo praktiką, analizuojamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų priimtose nutartyse.

Sutarčių aiškinimo samprata ir reikalingumas

Išstartas ir parašytas žodis, kaip ir kiti ženklai, kurių pagalba žmonės vieni su kitais sueina į teisinius santykius, negali tobulai išreikšti to, kas turėta galvoje¹. Žodinio išsireiškimo reikšmė iš esmės priklauso nuo kalbančiojo bei klausančiojo pasakytų žodžių prasmės įsivaizdavimo, kuris yra skirtingas, priklausomai nuo žmogaus gebėjimų, patyrimo, ketinimų bei interesų². Skirtingas tam tikrų žodžių ar frazių suvokimas sudarant ar vykdant sutartį šalims gali sukelti nemažai problemų, kurios sprendžiamos pasitelkus sutarčių aiškinimo institutą. Tuo labiau, kad šalys, sudarydamos sutartį, dažnai nepagalvoja apie tam tikrus klausimus, kurie tik vėliau tampa svarbūs.

Sutarties aiškinimas teisinėje literatūroje dar įvardijamas kaip „teisėjų veikla, kurios esmė yra neaiškių ar pareiškimų su spragomis prasmės aiškinimas³“. Pagal tokį apibrėžimą teisėjo užduotis – išaiškinti tai, ko šalys, sudarydamos sutartį, iš tikrųjų siekė. Aiškinimas susijęs su tokiais atvejais, kai nors ir yra žinoma, ką šalys pasakė, parašė ar kitaip išreiškė, tačiau lieka neaišku, ką jų pareiškimai iš tikrųjų reiškia.

Vis dėlto, apibrėžimas, jog sutarties aiškinimas yra tik teisėjų veikla, būtų per siauras, nes su sutarties aiškinimu pirmiausia susiduria jos šalys, kai po sutarties sudarymo kyla neaiškumų dėl atskirų jos sąlygų, paaiškėja, kad tam tikri sutarties vykdymui bei šalių tarpusavio teisių ir pareigų apimtys nustatymui svarbūs dalykai derybų metu liko neaptarti. Ir tik šalims nepasiekus kompromiso, o ginčui pasiekus teismą ar arbitražą, sutarties aiškinimas tampa teisėjo ar arbitro prerogatyva.

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas veiksmažodį „aiškinti“ apibrėžia kaip „daryti aiškų, suprantamą, komentuoti⁴“. Daug rečiau vartojamas šiam žodžiui artimos reikšmės išsireiškimas „interpretuoti“, kurio pagrindinis apibūdinimas – „aiškinti raštą, sutartis, įstatymus ir kt.⁵“ Taigi tiek sutarties aiškinimas, tiek interpretavimas kalbine prasme reiškia iš esmės tą patį - sutarties darymą aiškia, suprantama. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje šiuos žodžius taip pat laiko sinonimais⁶.

---

¹ ZWEIGERT, K.; KOTZ, H., *Lyginamosios teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 338.

² KOTZ, H. *Europaisches Vertragsrecht I*. Tübingen: Mohr, 1996, p. 162.

³ *Cit. op.* 1.

⁴ Dabartinis lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-01], prieiga per internetą: <<http://www.autoinfa.lt/webdic/>>.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *S. O. v. V. J.*, Nr. 3K-3-233/2006, kat. 35.3.6; 35.5 (S); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium“ et al.*, Nr. 3K-3-17/2006, kat. 35.6.1; 45.4(S).

Reikalingumas aiškinti sutartį dažniausiai atsiranda tuomet, kai po sutarties sudarymo šalims kyla neaiškumų dėl tarpusavio teisių ir pareigų, jų apimties, atskirų sutarties sąlygų taikymo, reikšmės ar galiojimo. Tokiais klausimais šalių nuomonės dažniausiai išsiskiria, ir tarp jų kyla ginčas, kurį sprendamas teismas taiko teisės doktrinoje ir teismų praktikoje suformuluotas sutarčių aiškinimo taisykles. Anot profesoriaus V. Mikelėno, sutarčių neaiškumą sąlygoja tokios priežastys⁷:

- **sutarties spragos**, kurios atsiranda dėl to, kad šalys, sudarydamos sutartį, dėl laiko stokos ar kitų priežasčių neaptaria tam tikrų jos sąlygų (taikytinos teisės, prievolės įvykdymo vietos ir pan.). Kilus ginčui, tenka aiškintis, kokias sąlygas šalys turėjo omenyje. Tokiu atveju sutarties spragos gali būti užpildomos įvairiais būdais – taikant dispozityvias teisės normas, prekybos papročius, bendruosius teisės principus, aiškinantis tikruosius šalių ketinimus ir t. t.;

- **kalbos daugiaprasmiškumas**, t. y., kai sutartyje vartojami neaiškūs, dviprasmiški teiginiai ar sąvokos, tą pačią sutarties sąlygą šalys gali suprasti skirtingai. Tokiu atveju reikia aiškintis tikrąją sutartyje vartojamų žodžių ar jų junginių reikšmę;

- **sutarties sudarymas keliomis kalbomis**, šalims galintis sukelti leksikos problemų, nes konkretus žodis ar sutarties punktas skirtingose kalbose gali turėti visiškai skirtingas reikšmes. Taip pat galimai loginiai skirtingomis kalbomis surašytų sutarties tekstų neatitikimai;

- **sutarties teksto nesutapimas su tikraisiais vienos ar abiejų šalių ketinimais**. Taip gali nutikti tuomet, kai sutarties tekstas pasirašomas atidžiai jo neperskaičius, neįsigilinus į atskiras sąlygas. Tokiu atveju vėliau gali paaiškėti, jog sutartis tam tikrą sąlygą nustato visiškai kitaip, nei šalis įsivaizdavo ir tikėjosi. Sprendžiant kilusį ginčą, reikia spręsti, kuo vadovautis – rašytiniu sutarties tekstu ar vis dėlto vidiniais šalies ketinimais ir neaiškaus turinio sutarties sąlygos suvokimu;

- sutarties sudarymo metu egzistavusių **aplinkybių pasikeitimas**, dėl kurio atskiros sutarties sąlygos gali šioms aplinkybėms neatitikti ar net prieštarauti;

- atskirų **sutarties teksto dalių prieštaravimai**, dažniausiai pasitaikantys didelės apimties sutartyse, kurias sudaro keliasdešimt ar daugiau nei šimtas puslapių. Taip pat gali kilti klausimas, kuo vadovautis ir kam teikti pirmenybę – spausdintiniam sutarties tekstui ar ranka prirašytoms sąlygoms;

Apibendrinant tai, kas pasakyta, galima daryti išvadą, jog sutarties aiškinimo tikslas, nepriklausomai, nuo to, kokios priežastys lėmė jos neaiškumą – nustatyti sutarties turinį,

---

⁷ MIKELĖNAS, Valentinas. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai*: lyginamoji studija. Monografija. Vilnius: Justitia, 1999, p. 352-354.

kad šalys galėtų žinoti iš sutarties kylančių tarpusavio teisių ir pareigų apimtį. Tikslaus sutarties turinio nustatymas svarbus sprendžiant ir sutarties galiojimo klausimą, taip pat vertinant, ar sutartis buvo įvykdyta tinkamai, pavyzdžiui, tai svarbu aiškinantis, ar skolininkas pagal sutartį turi įvykdyti prievolę pasiekti konkretų apibrėžtą rezultatą, ar įsipareigojo, atsižvelgiant į esamas aplinkybes, dėti maksimalias pastangas siekiant užsibrėžto tikslo.

Sutarčių aiškinimo metodai

Nors pasaulyje nėra visuotinai priimtų sutarties aiškinimo principų, tačiau teisinėje literatūroje išskiriami du vyraujantys sutarties aiškinimo metodai – subjektyvusis ir objektyvusis⁸.

Šių metodų išskyrimą sąlygoja skirtingo svarbumo reikšmės valiai ir valios išraiškai suteikimas. Kalbant apie požiūrį į valią, išskiriamos dvi teorijos: valios teorija ir valios pareiškimo teorija⁹. Valios teorija pirmenybę teikia šalies valiai, nes pagal šalių autonomijos principą sutartis teisinės pasekmės gali sukurti tik laisvai išreikštos valios pagrindu ir, pasak Savigny, „apie valią, tiesą sakant, turi būti pagalvota kaip apie vienintelę ir galiojančią ir kadangi ji yra vidinis ir nematomas įvykis, mums reikia ženklo, pagal kurį ji gali būti atpažinta¹⁰“.

Tuo tarpu valios pareiškimo teorija pirmiausia pripažįsta išorines pareiškimo aplinkybes, o šis požiūris aiškinamas tuo, kad dėl civilinės apsaugos apyvartos apsaugos motyvų vidinė asmens valia teisės sistemai yra svarbi tik tiek, kiek ji sutampa su apyvartos esme ir atitinka protingo žmogaus kriterijų¹¹. Sutarties aiškinimas teikiant prioritetą valios išraiškai buvo žinomas dar Senovės Romoje, kur sutartis buvo vienas iš prievolių atsiradimo šaltinių¹². Senajai *ius civile* buvo būdingas formalizmas, todėl pripažintos formalios sutartys, kurias buvo galima sudaryti tik tam tikra forma, o jų galiojimas nepriklausė nuo tiesioginio sudarymo tikslo. Tokiose sutartyse tikroji šalių valia dažniausiai buvo užslėpta. Todėl apgaulės ar prievartos panaudojimas sudarant sutartį, jos galiojimui neturėjo jokios reikšmės. Formalizmas buvo būdingas ne tik sudarant sutartis, bet ir sprendžiant dėl jų iškilusius ginčus. Ginčo atveju šalys privalėjo remtis tik sudaryta sutartimi, bet kokių kitų aplinkybių nurodymas buvo negalimas, nepaisant to, jog dėl to reikalavimas galėjo tapti neteisingu. Tokia taisyklė saistė ne tik sutarties šalis, bet ir teisėją, sprendžiantį ginčą. Todėl testamentas buvo pripažįstamas negaliojančiu, jei šeimininkas įpėdiniu skirdavo vergą, tačiau užmiršdavo dovanoti jam laisvę. Paveldėjimas ir išlaisvinimas iš vergijos buvo laikoma dviem skirtingais sandoriais, todėl nebuvo leidžiama aiškinti, kad paliekant testamentu turtą buvo turimas omenyje ir išlaisvinimas iš vergijos¹³. Vėliau, silpnėjęs formalizmas, vidinė šalių valia

---

⁸ *Cit. op.* 7, p. 353.

⁹ FIKENTSCHER, W. *Schuldrecht*. 8 Aufl. Berlin:Walter de Gruyter, 1992, p. 106.

¹⁰ *Cit. op.* 1.

¹¹ *Ibidem*.

¹² GIRARD, P. F. *Romėnų teisė*. Kaunas, 1932, t. 2, p. 7-8.

¹³ ZIMMERMANN, R. *The Law of Obligations. The Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Jutta, 1993, p. 622.

ėmė vaidinti vis svarbesnį vaidmenį. Pripažinta, jog valia, o ne jos išraiška turi bet kurios sutarties kuriamąją galią. Taigi, žiūrėta ne tik į tai, kas pasakyta (lot. - *quod dictum est*), bet ir į tai, kas padaryta (lot. - *quod actum est*), ko šalys, sudarydamos sutartį, siekė. Teisme formaliai teisėtą reikalavimą atsakovas galėjo neigti remdamasis ieškovo nesąžiningumu, o teisėjas sprendė ginčą vadovaudamasis geros sąžinės principais¹⁴.

Beje, literatūroje dar galima aptikti pozicijų, jog valia ir valios išraiška – tas pats ir neverta gilintis į atskirus elementus¹⁵.

Taigi, subjektyvusis sutarčių aiškinimo metodas remiasi valios teorija, tuo tarpu objektyvusis aiškinimo metodas – valios pareiškimo teorija. Nors šios abi teorijos dažnu atveju yra pastatomos viena prieš kitą ir ypač kontinentinės teisės sistemos dogmatikoje pastebima jų priešprieša¹⁶, tačiau tai jokių būdu nereiškia, jog minėti sutarčių aiškinimo metodai taikomi izoliuotai vienas nuo kito. Vienose valstybėse taikomi abu metodai, kitose vienas pripažįstamas vyraujančiu, o kitas taikomas kaip pagalbinis.

Aiškinat sutartį vadovaujantis subjektyviuoju metodu, turi būti nustatomi tikrieji, t. y. subjektyvūs, šalių ketinimai, tuo tarpu gramatinis sutarties teksto aiškinimas turi antraeilę reikšmę. Toks sutarties aiškinimo metodas paplitęs kontinentinės teisės sistemos valstybėse.

Objektyvusis sutarties aiškinimo metodas būdingas bendrosios teisės valstybėms, jį taikant pirmenybė teikiama gramatinei sutarties teksto išraiškai, o ne šalių vidinių ketinimų nustatymui, pavyzdžiui, objektyvusis sutarčių aiškinimo metodas vyrauja Anglijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose. Anglijoje pripažįstama, jog teismo funkcija, aiškinant sutartį, turėtų būti sutartyje vartojamų teiginių ir sąvokų objektyvios reikšmės nustatymas, o teisėjas laikomas atliekančiu enciklopedinio žodyno funkciją – jis aiškina sutarties tekstą taip, kaip tai darytų enciklopedinis žodynas. Laikoma, kad vidiniai šalių ketinimai išreikšti jų žodžiais ir rašytinės sutarties tekste, todėl pakanka nustatyti objektyvią sutarties reikšmę, o ne tai, ką šalys iš tikrųjų turėjo omenyje¹⁷. Be to, tiek Anglijoje, tiek ir Jungtinėse Amerikos Valstijose taikoma vadinamoji žodinių įrodymų taisyklė, kuri reiškia, kad rašytinė sutartis turi būti aiškinama remiantis vien tik jos tekstu, ir jokie kiti žodiniai ar rašytiniai įrodymai (pavyzdžiui, šalių susirašinėjimas derybų metu) negalimi, taigi teismas šalių teises ir pareigas nustato vadovaudamasis tik sutarties tekstu.

---

¹⁴ NEKROŠIUS, I.; NEKROŠIUS, V.; VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė*. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 1999, p. 214-221.

¹⁵ AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004, p. 156.

¹⁶ *Cit. op.* 1, p. 343.

¹⁷ ATIYAH, P. S. *An Introduction to the Law of Contract*. 5th ed. Oxford: Clarendon Press, 1984, p. 195-200.

Tačiau ši taisyklė nedraudžia remtis derybų metu sukauptais dokumentais užpildant sutarties spragas, taip pat remtis įrodymais, atsiradusiais jau sudarius sutartį¹⁸.

Apibendrinant, tai kas buvo paminėta, reiktų pastebėti, kad subjektyvaus ir objektyvaus sutarties aiškinimo metodų išskyrimas teisės doktrinoje yra grynai teorinio pobūdžio. Tuo tarpu praktikoje dažnu atveju vienas metodas yra vyraujantis, o kitu remiamasi kaip pagalbiniu. Norint išsiaiškinti, kokie sutarčių aiškinimo metodo, taikomo Lietuvoje ypatumai, reikia išsamiai išanalizuoti pozityviojoje teisėje įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles ir jų taikymą teismų praktikoje. Tai bus daroma kituose šio darbo skyriuose.

---

¹⁸ *Cit. op. 7, p. 353-360.*

Sutarčių aiškinimas – teisės ar fakto klausimas?

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso¹⁹ 353 straipsnio 1 dalį kasacinis teismas analizuoja tik teisės, o ne fakto klausimus. Todėl fakto ir teisės klausimų atribojimas ir sutarčių aiškinimo priskyrimas vienam iš jų, tampa svarbus kalbant apie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo vaidmenį formuojant vienodą sutarčių aiškinimo praktiką Lietuvoje.

Kaip teigia profesorius V. Mikelėnas²⁰, dažniausiai aplinkybė, kas laikytina teisės, o kas – fakto klausimu, priklauso nuo atitinkamo vidaus teisėje nusistovėjusio teisinio interpretavimo ir argumentų, nes netgi tie patys klausimai įvairiose valstybėse gali būti vertinami skirtingai.

Sutarties aiškinimas bendrosios teisės valstybėse laikomas teisės klausimu, o daugumoje Europos valstybių – fakto klausimu. Pripažįstama, jog riba tarp teisės ir fakto klausimų iš principo negali būti pastovi, nes remiantis kasacinio teismo praktika bei teisės aiškinimo metodais galima susiaurinti teisės klausimų sritį ir kartu išplėsti fakto klausimų sritį, ir atvirkščiai.

Kalbant apie sutarčių aiškinimą, fakto ir teisės atribojimo klausimu yra pareiškęs nuomonę ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kuris pasisako, jog „*Konkrečios sutarties aiškinimas yra fakto, o ne teisės klausimas. Tačiau klausimas, ar teismas teisingai taikė sutarties aiškinimo taisykles ir principus, laikytinas teisės klausimu*²¹“; „*sutarčių aiškinimo taisyklių, įtvirtintų Civilinio kodekso 6.193-6.195 straipsniuose, aiškinimas ir taikymas yra teisės klausimas, todėl šiuo klausimu kasacinis teismas gali pasisakyti. Tiek rašytinės sutarties tekstas, tiek kiti byloje esantys įrodymai, taip pat šalių konkludentiniai veiksmai patvirtina tarp šalių buvus nuomos, o ne panaudos santykius. Esant tokioms teismų nustatytoms aplinkybėms, teisėjų kolegija pripažįsta, kad teismai teisingai aiškino ir taikė sutarčių aiškinimo taisykles ir pagrįstai ginčo šalių santykius kvalifikavo kaip*

¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.

²⁰ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2005, II t., p. 320-324.

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje *Visagino miesto valstybinio socialinio draudimo skyrius v. UAB „Rina“*, Nr. 3K-21/1998, kat. 21; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje *Žilvino Budros II „Sėkmės sistemos“ v. AB „Lietuvos telekomas“, UAB „Lietuvos telekomo verslo sprendimai“*, Nr. 3K-3-927/2001, kat. 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1;49.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vitkauskas et al. v. Estijos bendrovė „OU Unicom Esti“*, Nr. 3K-3-1153/2001, kat. 37.6., 85.2., 87.5.2; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje *M. Rondomanskas, V. Švirinas v. UAB „Senukų prekybos centras“*, Nr. 3K-3-320/2005, kat. 63.1; 42.8.

*nuomos santykius*²²“; „teismui yra būtina išsiaiškinti negyvenamųjų patalpų nuomos ir subnuomos sutarčių turinį, kuris Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstamas fakto klausimu²³“.

Taigi, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo praktika vienareikšmiškai patvirtina, jog konkrečios sutarties aiškinimas yra fakto klausimas, kurio kasacinės instancijos teismas nenagrinėja. Tačiau taip pat pripažįstama, kad taisyklių, reglamentuojančių sutarties aiškinimą, taikymas yra teisės klausimas.

Reiktų pastebėti ir tai, jog teisinėje literatūroje pripažįstama, kad faktinės bylos aplinkybės nagrinėjant bylą kasacine tvarka vis dėlto analizuojamos, tačiau netiesiogiai²⁴. To reikalingumas grindžiamas keliais argumentais:

- Teisės aiškinimas nėra grynai teisės klausimas, nes neįmanoma teisingai išsiaiškinti teisės normos, nesiejant jos su konkrečios bylos faktais. Elgesio taisyklė gali būti taikoma tik esant teisės normos hipotezėje „užprogramuotai“ faktinei situacijai. Todėl norint nustatyti tikrąją teisės normos prasmę ir padaryti išvadą, ar ta norma taikyta teisingai, reikia išsiaiškinti taip pat ir tai, kokiems konkrečioms bylos faktams tą normą taikė žemesnės instancijos teismas;

- Teisinis faktų kvalifikavimas yra teisės klausimas. Nustatyti, ar konkreči teisės norma buvo parinkta ir pritaikyta teisingai, galima tik išsiaiškinus, kokiems faktams ji buvo taikoma;

- Tam tikri klausimai gali būti laikomi mišriais, t. y., ir fakto, ir teisės, nes jų neįmanoma griežtai atriboti, pavyzdžiui, asmens elgesio neatitikimas nustatytiems elgesio standartams;

- Netiesiogiai faktinės bylos aplinkybės analizuojamos ir tada, kai siekiama nustatyti, ar skundžiamą sprendimą priėmęs teismas teisingai taikė normas, reguliuojančias įrodinėjimo procesą.

Apibendrinant reiktų pastebėti, jog Lietuvoje sutarties aiškinimas yra pripažįstamas fakto klausimu, sprendžiamu pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose; kasacinis teismas nesprendžia fakto klausimų, o pagal kasaciniame skunde nurodytus argumentus patikrina, ar žemesniųjų instancijų teismai tinkamai taikė procesinės teisės normas,

---

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vigrima” v. UAB „Blendžiava”*, Nr. 3K-3-179/2004, kat. 45.5.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. balandžio 18 d. nutartis c. b. *UAB „Alksnyė” v bendra Lietuvos-Vokietijos įmonė UAB „Holvita”*, Nr.3K-3-451/2001, kat. 19.3, 25.8.2, 45.5.

²⁴ *Cit. op.* 20, p. 321.

nustatydami byloje turinčias reikšmės aplinkybes, ar teismo išvados atitinka materialinės teisės normas.

Sutarčių aiškinimo taisyklės Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse

Nei 1964 m. priimtas ir vėlesniais įstatymais ne kartą papildytas bei pakeistas Civilinis kodeksas, nei kiti iki naujojo Civilinio kodekso²⁵ įsigaliojimo, t.y. iki 2001 m. liepos 1 d., sutartinius civilinius teisinius santykius reglamentavę įstatymai nenustatė aiškių sutarčių aiškinimo taisyklių ir principų. Taigi sutarčių aiškinimo institutas pozityviojoje teisėje įtvirtintas palyginti neseniai – įsigaliojus 2000 m. Civiliniam kodeksui, nors iki tol jos buvo žinomos tiek teisės doktrinoje²⁶, tiek teismų praktikoje²⁷.

Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo²⁸ 45 straipsnyje numatyta, jog Civilinio kodekso šeštosios knygos normos dėl sutarčių aiškinimo taikomos visoms sutartims, kurios galioja įsigaliojus naujajam Civiliniam kodeksui, neatsižvelgiant į tai, ar jos buvo sudarytos iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, ar jau po jo.

Tačiau net ir tuo atveju, jei sutarties galiojimas pasibaigė iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, t. y. iki 2001 m. liepos 1 d., ir todėl aiškinti šios sutarties turinį tiesiogiai vadovaujantis Civiliniame kodekse įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis negalima, ginčą sprendžiantis teismas turėtų atsižvelgti į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacine tvarka priimtose nutartyse suformuluotas sutarčių aiškinimo taisykles, kurios savo prasme ir turiniu atitinka Civiliniame kodekse įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles. Tokią nuostatą Lietuvos Aukščiausiasis Teismas suformulavo byloje, kurioje tarp šalių kilo ginčas dėl sutarties, kurios galiojimas pasibaigė 1997 m., aiškinimo ir šios sutarties pagrindu tarp šalių susiklosčiusių teisinių santykių kvalifikavimo²⁹.

Sutarčių aiškinimo taisyklės įtvirtintos Civilinio kodekso šeštosios knygos XIV skyriaus 6.193-6.195 straipsniuose, inkorporuojant UNIDROIT principų 4.1-4.8

---

²⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

²⁶ *Cit. op. 7.*

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo valdybos Visagino miesto skyrius v. UAB „Rina“*, Nr. 3K-3-21/1998, kat. 21; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje *Ž. Stankevičius v. H. Chadakevičius*, Nr. 3K-7-23/2000, kat. 43; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje *A. Čėškevičius v. Lazdijų rajono savivaldybė, Lazdijų rajono Leipalingio žemės ūkio bendrovė ir Lazdijų rajono savivaldybės kultūros skyrius*, Nr. 3K-3-215/2000, kat. 36.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Turto bankas“ v. UAB „Vaidluve“*, Nr. 3K-3-406/2000, kat. 14.

²⁸ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

²⁹ 2003 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Kauno baldai“ v. UAB „Skraja“*, Nr. 3K-3-1005/2003, kat. 37.6, 37.4, 94.5.

straipsnius³⁰, kurie taip pat pakartojami Europos sutarčių teisės principų 5:101 – 5:107 straipsniuose³¹.

Taigi, Civilinio kodekso įtvirtintos sutarčių aiškinimo taisyklės daugiau ar mažiau būdingos daugeliui Europos valstybių ir atspindi ne tik daugelio civilizuoatų pasaulio valstybių teisės tradicijas, bet ir visuotinai pripažintus tarptautinės privatinės teisės principus. Atsižvelgiant į tai, reiktų pastebėti, jog Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintų sutarčių aiškinimo taisyklių prasmės atskleidimui svarbūs šaltiniai yra tiek UNIDROIT principų, tiek Europos sutarčių teisės principų komentarai. Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kuris savo praktikoje remiasi tiek minėtais principais, tiek ir jų komentarais³².

---

³⁰ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-01].

Prieiga per internetą:

<<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>>.

³¹ Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts der Kommission für Europäisches Vertragsrecht [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-01]. Prieiga per internetą:

<http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20tysk/pecl_part_1_II_III_German%20Version.doc>.

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vingio kino teatras“ v. UAB „Eika“*, Nr. 3K-3-38/2005, kat. 42.5; 42.6; 52.3.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *VšĮ „Istros aerodromas“ v. UAB „BTA draudimas“*, Nr. 3K-3-600/2006, kat. 73.1; 73.2.5.6; 73.2.6.1 (S); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje 3K-P-382/2006, kat. 42.4; 45.1; 45.6.

Tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas

Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 1 dalis nustato, jog aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji šalių ketinimai, o ne remiamasi vien pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Ši norma įtvirtina subjektyvaus sutarties aiškinimo principą, kuris suteikia pirmenybę ne lingvistinei sutarties teksto reikšmei, o šalių tikrųjų ketinimų nustatymui. Tai reiškia, jog aiškinant sutartį pirmiausia turi būti aiškinamasi, ką šalys, sudarydamos sutartį, turėjo omenyje, kokie buvo jų faktiniai veiksmai po sutarties sudarymo, o ne analizuojama vien tai, kaip tam tikros sąlygos gramatiškai buvo suformuluotos sutartyje. Jei rašytinė sutarties sąlyga neatitinka šalių tikrųjų ketinimų, pirmenybė teikiama pastariesiems.

Nors Civiliniame kodekse šalių ketinimai apibūdinami kaip „tikrieji“, tačiau tai jokiu būdu nereiškia, jog čia turima omenyje skirtingi kiekvienos sutarties šalies ketinimai, t. y. individualūs poreikiai, kurie kiekvieną šalį konkrečiu atveju paskatino sudaryti sutartį. Žodis „tikrieji“ šiuo atveju turėtų būti suprantamas kaip *bendri* tikrieji abiejų šalių ketinimai, atspindintys bendrą šalių valią. Toks aiškinimas išplaukia tiek iš UNIDROIT principų, tiek iš Europos sutarčių teisės principų, kuriais rėmėsi Civilinio kodekso rengėjai. UNIDROIT 4.1 straipsnyje³³ bei Europos sutarčių teisės principų 5:101 straipsnyje³⁴ vartojamo žodžių junginio, kalbant apie šalių ketinimus, tikslesnis vertimas būtų „bendrieji ketinimai“ (angl. - *common intention*, vok. - *gemeinsame Wille*).

Tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principo taikymas itin išplėtotas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Pirmoji nutartis, kurioje įtvirtinta šio principo taikymo taisyklė, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus buvo priimta 1998 m. balandžio 15 d. civilinėje byloje *Visagino miesto valstybinio socialinio draudimo skyrius v. UAB „Rina“*³⁵, kurioje buvo sprendžiamas tarp šalių kilęs ginčas dėl tarp šalių sudarytos sutarties teisinės prigimties. Bylos nagrinėjimo metu nei galiojantis 1964 m. Civilinis kodeksas, nei kiti Lietuvos Respublikos įstatymai nenustatė aiškių sutarties aiškinimo taisyklių ir principų, todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas analizavo šią problemą lyginamuoju aspektu, taip pat rėmėsi Lietuvos civilinės teisės doktrina ir

³³ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-10], prieiga internete: <<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>>, <<http://www.unidroit.org/german/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>>.

³⁴ Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts der Kommission für Europäisches Vertragsrecht [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-01]. Prieiga per internetą: <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20tysk/pecl_part_1_II_III_German%20Version.doc>.

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje *Visagino miesto valstybinio socialinio draudimo skyrius v. UAB „Rina“*, Nr. 3K-21/1998, kat. 21.

konstatavo, jog „<...> *civilinės teisės tradicija grindžiamų valstybių civilinė teisė pripažįsta subjektyvaus sutarties aiškinimo teoriją. Šios teorijos esmę sudaro tai, kad sutartis, kaip šalių valią išreiškiantis susitarimas, turi būti aiškinama atsižvelgiant į tikruosius šalių ketinimus, į tikrąją jų valią, o ne tik į rašytinės sutarties gramatinį tekstą. Todėl nustatant, kokią sutartį sudarė šalys ir tos sutarties turinį, lemiamą reikšmę dera teikti tikriesiems šalių ketinimams <...>*³⁶“.

Kalbant apie sutarties šalių tikrosios valios nesutapimą, svarbi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje *A. Češkevičius v. Lazdijų rajono savivaldybė, Lazdijų rajono Leipalingio žemės ūkio bendrovė ir Lazdijų rajono savivaldybės kultūros skyrius*³⁷. Byloje tarp šalių kilo ginčas dėl privatizavimo sandorio dalyko – ieškovas teigė, jog jis privatizavo video ir kino įmonės punktą (pastatą), tuo tarpu, atsakovo teigimu, buvo privatizuota tik kino punkte esanti aparatūra. Taigi, tarp šalių kilo ginčas dėl sandorio turinio aiškinimo. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija svarstė klausimą, ar byla nagrinėję teismai teisingai taikė sutarčių aiškinimo taisykles ir principus ir dar kartą pabrėžė, jog „<...> *sutarties aiškinimas civilinėje teisėje grindžiamas sutarties subjektyvaus aiškinimo doktrina, pagal kurią sutartis, kaip šalių valią išreiškiantis susitarimas, turi būti aiškinama atsižvelgiant į tikruosius šalių ketinimus, į tikrąją jų valią, o ne vien tik į rašytinės sutarties ar jos sudarymą lydėjusių dokumentų gramatinį tekstą. Taigi nustatant sutarties turinį, taip pat ir vieną esminių sutarties sąlygų - sutarties dalyką, lemiamą reikšmę turi tikrieji šalių ketinimai, o ne vien tik rašytinės sutarties ar kitokių dokumentų, paskatinusių vieną iš šalių sudaryti sutartį, teksto lingvistinė reikšmė <...>*“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, jog atsakovo ketinimas parduoti aukcione tik kino punkto aparatūrą, o ne kino punkto patalpas, nebuvo išreikštas adekvačia kalbine forma, nes privatizavimo biuletenyje buvo paskelbta, kad privatizuojamas “Lazdijų rajono kino ir video įmonės Leipalingio punktas”. Ši kalbinė išraiška ne tik neatspindėjo tikrųjų atsakovo ketinimų, bet ir buvo klaidinanti. Ieškovas, susipažinęs su tokiu pasiūlymu, turėjo pagrįstą pagrindą manyti, kad privatizavimo sandorio dalyku yra ne tik kino punkto aparatūra, bet ir jo patalpos. Vadinasi, tikrieji šalių ketinimai dėl privatizavimo sandorio dalyko nesutapo ir iš esmės buvo skirtingi - atsakovas ketino privatizuoti tik kino punkto aparatūrą, o ieškovas turėjo pagrindą manyti perkąs ir kino punkto aparatūrą, ir jo patalpas. Tai reiškia, kad šalių valia dėl esminės

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje *Visagino miesto valstybinio socialinio draudimo skyrius v. UAB “Rina”*, Nr. 3K-21/1998, kat. 21.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje *A. Češkevičius v. Lazdijų rajono savivaldybė, Lazdijų rajono Leipalingio žemės ūkio bendrovė ir Lazdijų rajono savivaldybės kultūros skyrius*, Nr. 3K-3-215/2000, kat. 36.

sutarties sąlygos - sutarties dalyko - nebuvo suderinta, nes atsakovo pateikta neadekvati jo tikriesiems ketinimams informacija buvo klaidinanti ir galinti sąlygoti pagrįstą ieškovo suklydimą dėl sutarties dalyko. Dėl šių priežasčių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad byla nagrinėję teismai pagrįstai nurodė, jog ieškovas, manydamas esąs suklaidintas, turi teisę ginčyti privatizavimo sandorį, kaip sudarytą suklydimu įtakoje ir reikalauti taikyti restituciją.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje suformuluotas sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principas imtas taikyti nagrinėjant bylas ir žemesniųjų instancijų teismuose, pavyzdžiui, byloje *O. Jarackienė et al. v. UAB "Rudaminos komunalininkas"*³⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino pagrįstomis šių teismų padarytas išvadas, kad nors žodis "karštas" vanduo šalių sudarytoje sutartyje buvo nepaminėtas, aiškinant sutarties sąlygas, būtina atsižvelgti į tikruosius šalių ketinimus sudarant sutartį, kurie yra akivaizdūs: karštas vanduo buvo tiekiamas, už jį buvo atsiskaitoma, išaiškintos ir aplinkybės, kurioms esant šios paslaugos teikimas buvo nutrauktas.

Be jau minėto sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principo, sutarties aiškinimo taisyklių įtvirtinimo teismų praktikoje požiūriu svarbios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus nutartys, kuriose suformuluotos tokios sutarčių aiškinimo taisyklės:

- teisinių santykių kvalifikaciją lemia ne šalių pavartota terminologija, o tų santykių turinys, kaip tuos santykius šalys beįvardintų³⁹;
- esant ginčui dėl sutarties turinio bei jos sąlygų, sutartis aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, o ne vien remiantis pažodiniu sutarties teksto aiškinimu⁴⁰;
- sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes⁴¹,
- aiškinant sutartį taip pat turi būti atsižvelgiama į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes⁴².

Apibendrinant aukščiau paminėtas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylas, išnagrinėtas iki 2000 m. Civilinio kodekso įsigaliojimo, reiktų pastebėti, jog jose

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *O. Jarackienė et al. v. UAB "Rudaminos komunalininkas"*, Nr. 3K-3-1356/2000, kat. 43.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje *Z. S. v. H. C.*, Nr. 3K-7-23/2000, kat. 43.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *AB "Turto bankas" v. UAB "Vaidluvé", AB "Linai", UAB "Didysis Arkanas"*, Nr. 3K-3-406/2000, kat. 14.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Cit. op. 40.*

suformuluotos sutarčių aiškinimo taisyklės akcentuoja šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principą ir įtvirtina iki tol tik doktrinoje žinotą, tačiau įstatyminiu lygiu neįtvirtintą subjektyvaus sutarties aiškinimo principą. Šios bylos turėjo neabejotinai svarbią reikšmę tiek žemesniųjų instancijų teismų sutarčių aiškinimo praktikos atsiradimui, tiek ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos plėtojimui.

Norint geriau suvokti šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principo taikymo būdus ir galimybes, reikia plačiau aptarti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką šiuo klausimu nuo 2000 m. Civilinio kodekso įsigaliojimo iki šių dienų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika akcentuoja, jog aiškinantis sutartinių santykių esmę ir siekiant atskleisti tikruosius šalių ketinimus ir tikslus, teismai privalo įvertinti su tuo susijusių įrodymų visumą – šalių sudarytos sutarties ir jos vėlesnių papildymų turinį bei jų sudarymo aplinkybes, o ne vadovautis vien fragmentišku atskirų įrodymų apie šalių tikruosius ketinimus ir tikslus vertinimu. Byloje *Vanik Armenakian Eksport Import v. UAB "Marnika"* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, jog tikrieji šalių ketinimai dėl pervežimo sutarties ir konkretaus vežėjo bei jo atsakomybės gali būti tinkamai atskleisti tik išanalizavus dokumentų, patvirtinančių sutarties sudarymą, visumą, jų sudarymo aplinkybes bei kitas turinčias reikšmės aplinkybes⁴³.

Analizuojant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos priimtas nutartis, pastebėtina, jog net ir įtvirtinus sutarčių aiškinimo taisykles Civiliniame kodekse, žemesniųjų instancijų teismai ne visada jomis vadovaujasi. Kaip pavyzdį galima nurodyti bylą⁴⁴, kurioje negyvenamųjų patalpų nuomos sutarties sąlygos "nuomotojas sutinka ir įgalioja nuomininką atstovauti jį santykiuose su bet kuria trečia šalimi, kad būtų užtikrintas nuomojamų patalpų naudojimas pagal paskirtį" prasme proceso dalyviai aiškino skirtingai. Atsakovas tvirtino, kad ši sąlyga turi būti suprantama kaip nuomotojo sutikimas, kad išnuomos patalpos galėtų būti subnuomojamos. Tuo tarpu ieškovas teigė, jog minėta nuomos sutarties sąlyga neleidžia nuomininkui subnuomoti išsinuomotą turtą. Žemesniųjų instancijų teismai palaikė atsakovo poziciją, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog teismai neatkreipė dėmesio į tai, kad nustatant sutarties turinį lemiamą reikšmę turi tikrieji šalių ketinimai, tikroji valia, o ne vien tik rašytinės sutarties gramatinis tekstas, jo lingvistinė reikšmė, sutarties sąlygos nebuvo aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *Vanik Armenakian Eksport Import v. UAB "Marnika"*, Nr. 3K-3-1283/2001, kat. 36.3; 37.6; 54.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. balandžio 18 d. nutartis c. b. *UAB "Alksnyne" v bendra Lietuvos-Vokietijos įmonė UAB "Holvita"*, Nr.3K-3-451/2001, kat. 19.3, 25.8.2, 45.5.

aplinkybes, nebuvo atsižvelgta į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes.

Kitoje byloje⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, jog aiškinant duomenų perdavimo sutarties šalių tikruosius ketinimus svarbu nevertinti sutarties teksto vien tik formaliai, tačiau taip pat reikia atsižvelgti į sutarties pobūdį, rūšį, šalių teisinį statusą ir kitas reikšmingas aplinkybes bei turėti omenyje, jog šalių nesutarimai kilo dėl jas siejančių prievolių pobūdžio ir paslaugų teikimo apimties. Vertinant šalis siejančių prievolių pobūdį reikia turėti omenyje civilinės teisės doktrinoje priimtą prievolių skirstymą į tris rūšis, priklausomai nuo siekiamo rezultato ir skolininko pareigos pobūdžio. Todėl sprendžiant klausimą, kokia prievolė atsirado tarp šalių duomenų perdavimo sutarties pagrindu, būtina atsižvelgti į šios paslaugos pobūdį.

Taigi, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nesuabsoliutina sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principo ir laikosi nuomonės, jog tai yra vienas iš sutarties aiškinimo principų, jis turi būti naudojamas kartu su kitais sutarčių aiškinimo principais. Turi būti atsižvelgiama į sutarties esmę ir tikslą. Todėl nagrinėjant bylą kasacine tvarka, žiūrima, ar teismai, aiškindami sutarties turinį, nepažeidė sutarčių aiškinimo principų visumos, sutarties turinio aiškinimu pakankamai atsižvelgė į susitarimo tekstą bei sutarties esmę, jos tikslus ir vykdymą⁴⁶.

Pripažįstama, jog tikrieji sutarties šalių ketinimai ir tikslai, jų elgesys po sutarties sudarymo ir kitos svarbios aplinkybės turi būti vertinamos aiškinant ir dviejų darbuotojų su darbdaviu sudarytas visišką individualios materialinės atsakomybės sutartis⁴⁷. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, jog apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė sutarčių aiškinimo taisykles, nes buvo įvertinta tai, kad darbuotojos, sudarydamos minėtas sutartis, prisiėmė visišką atsakomybę už joms perduotų vertybių saugumą, kad tuo būdu buvo siekiama nustatyti jų pilnutinę atsakomybę už šių vertybių neišsaugojimą, kad faktiškai atsakovės dirbo kolektyve ir jų atsakomybės atriboti nebuvo galima, kad kolektyvinės atsakomybės taikymą numatė pardavėjų pareiginė instrukcija, su kuria atsakovės buvo pasirašytinai supažindintos, kad atsakovės pripažino suvokusios, jog dirba kolektyve ir turi viena kita pasitikėti ir kad dalį žalos atsakovės faktiškai atlygino.

---

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje *Žilvino Budros II "Sėkmės sistemos" v. AB "Lietuvos telekomas", UAB "Lietuvos telekomo verslo sprendimai"*, Nr. 3K-3-927/2001, kat. 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1;49.1.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *A. Mickevičius v. UAB "Vilstarema"*, Nr. 3K-3-1582/2002, kat. 37.6; 115; 126.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Rozekslitas" v. R. Galkevičienei et al.*, Nr. 3K-3-308/2002, kat. 7.3.2; 7.4; 37.6.

Aiškinant sutartį vadovaujantis šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principu, nereikšminga tai, kad asmenų susitarimas vadinamas pažyma. Svarbiausia, kokių tikslų ir teisinių pasekmių siekė šalys. Surašytų dokumentų prasmė turi būti nustatoma pagal tai, kokio turinio veiksmai buvo įforminti, ar jais siekta sukurti šalims tarpusavio teises ir pareigas ir kokias būtent⁴⁸.

Tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas svarbus sprendžiant klausimą, ar šalių pasirašytas dokumentas laikytinas sutartimi, ar tik sutarties projektu⁴⁹..

Įdomi byla⁵⁰, kurioje ieškovas vizualinei reklamai skirtų paviršių pirkimo - pardavimo sutartį prašė pripažinti neterminuota vizualinei reklamai skirtų paviršių nuomos sutartimi. Taigi, kilo ginčas dėl sutarties turinio. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, jog pirmosios instancijos teismas pagrįstai laikė, kad ginčijama sutartimi šalys negalėjo spręsti pastato sienos, kaip sutarties objekto, pardavimo klausimo, nes bendrai naudojamos garažo patalpos ir įrenginiai laikomi bendrąja stovėjimo vietų savininkų nuosavybe, tačiau nevertino, ar ši sutartis negali būti pripažinta nuomos sutartimi. Aiškinantis tikrąją šalių valią atsižvelgtina garažų statybos kooperatyvo įgaliotinių susirinkimo nutarimą reklamai numatyta šiaurinę sieną perduoti eksploatuoti reklamos firmai, taip pat į visas sudarytos sutarties sąlygas ir tarpusavio ryšį: į tai, kad joje nustatytas naudojimosi sienos paviršiumi tikslas ir kooperatyvo įsipareigojimą paruošti sienos paviršių vizualinės reklamos patalpinimui būdingas nuomos sutartims, be to, reikšminga aplinkybė nustatant šalių tikruosius ketinimus yra šalių elgesys po sutarties sudarymo, t.y. tai, kad atsakovas naudojasi sienos paviršiumi savo reklaminio stendo pritvirtinimui daugiau nei 10 metų, tarp šalių susiklostę faktiniai santykiai savo esme atitinka nuomos santykius.

Taigi, apibendrinant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką⁵¹ taikant sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principą, reiktų pastebėti, jog subjektyvaus sutarties aiškinimo principas negali būti sureikšminamas. Sutarties šalių ketinimus lemia kiekvienos iš šalių individualios savybės ir poreikiai, taigi šalių ketinimai gali nesutapti. Be to, kilus sutarties šalių ginčui, teisme gali nepavykti nustatyti tikrųjų šalių ketinimų,

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje *ŽŪB "Eržvilko ūkininkų agroservisas" v. A. Bertulis*, Nr. 3K-3-106/2002, kat. 15.2.1.1.; 36.4; 37.6; 94.1.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje *J. Galatiltis v. II "Marmantas"*, Nr. 3K-3-662/2003, kat. 15.2.1.4.; 37.6.;65; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vyšniauskas v. II "Marmantas"*, Nr. 3K-3-469/2003, kat. 15.2.1.4.; 37.6.;65.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje *312 - oji garažų statybos ir eksploatavimo bendrija v. UAB "Skraida" et al.*, Nr. 3K-3-150/2004, kat. 15.2.1.1; 37.6.; 18.4.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Rovė“ v. UAB „Serneta“, UAB „Acumen“*, Nr. 3K-3-521/2006, 42.8; 42.9; 42.11.1; 42.11.3; 42.11.4 (S).

nes jie gali būti šalių iškreipiami. Todėl, aiškinant konkrečią sutartį, negalima suteikti didesnės reikšmės kuriam nors vienam sutarčių aiškinimo principui, bet būtina kompleksiskai remtis visais, kurie padėtų kiek įmanoma tiksliau kvalifikuoti aiškinamą sutartį ir jos pagrindu susiklosčiusius ginčo šalių teisinius santykius.

Kalbant apie sutartinių santykių kvalifikavimą sutarties šalių ginčo atveju, reikia pažymėti, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija dar iki Civilinio kodekso įsigaliojimo yra pasisakiusi, jog *teisinių santykių kvalifikaciją lemia ne šalių pavartota terminologija, o tų santykių turinys, kaip tuos santykius šalys beįvardintų*⁵²; *šalių prievoliniai santykiai, kilę iš sudarytos sutarties teisiškai kvalifikuojami teismų nustatytų faktų pagrindu*⁵³; *ginčo santykio teisinis kvalifikavimas yra teismo prerogatyva*⁵⁴. Vėlesnėse bylose Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat ne kartą yra pabrėžęs teisingo teisinio kvalifikavimo svarbą analizuojant tarp šalių susiklosčiusius santykius⁵⁵.

Tačiau nepaisant to, jog, kaip jau buvo minėta, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ypač akcentuoja teisingo sutarties kvalifikavimo svarbą, šio teismo praktikoje galima aptikti nevienareikšmių ir net prieštaringų pozicijų kvalifikuojant atskiras sutarčių rūšis. Paminėtina itin diskutuotina 2005 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pradėta formuoti preliminariųjų sutarčių perkvalifikavimo į pagrindines praktika, pagal kurią preliminariajai sutarčiai perkvalifikuoti į pagrindinę pakako vienintelio kriterijaus – atliktų piniginių mokėjimų, kitaip tariant, preliminariosiose sutartyse faktiškai buvo uždraustas avansas. Byloje *P. Kučinskas v. V. Basienė; V. Černauskytė* sprendamas sutarties teisinio kvalifikavimo klausimą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog „<...> viena iš esminių preliminariosios sutarties sąlygų yra ta, kad pagal preliminariąją sutartį nėra atliekami jokie piniginiai atsiskaitymai, mokėjimai. Ši sutartis yra organizacinė (parengiamoji), tai - sutartis dėl sutarties sudarymo ateityje, pagal kurią mokėjimo pareiga neatsiranda <...> pirmuoju atveju ieškovas už perkamą žemę sumokėjo

---

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje *Ž. Stankevičius v. H. Chadakevičius*, Nr. 3K-7-23/2000, kat. 43.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *R. Linkus v. M. Anilionis*, Nr. 3K-3-1351/2000, kat. 43.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje *J. Černijenko v. V. Remeikienė ir A. Stolevičius*, Nr. 3K-3-827/2000, kat. 37; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. balandžio 18 d. nutartis c. b. *UAB "Alksnyne" v bendra Lietuvos-Vokietijos įmonė UAB "Holvita"*, Nr.3K-3-451/2001, kat. 19.3, 25.8.2, 45.5.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje *Algirdas Strainys v. AB "Lietuvos energija"*, Nr. 3K-3-1295/2001, kat. 37.6, 41; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vasiliauskienė, S. Vasiliauskas v. AB "Lietuvos energija"*, Nr. 3K-3-1277/2001, Bylų kategorija 37.6.; 41; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje *G. Kašinskienė v. AB "Lietuvos energija"*, Nr. 3K-7-517/2002, kat. 37.6; 41.

93 procentus, o antruoju – 90 procentų sulygtos žemės kainos. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad vien pagal šį požymį sudarytų sutarčių negalima vadinti preliminariosiomis <...>⁵⁶“.

Byloje *J. Gubavičienė v. S. Krivoščenko* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasirinko jau paminėta byla⁵⁷ ir konstatavo: „Kaip matyti iš sutarties, sudarytos tarp ieškovės J. Gubavičienės ir atsakovo S. Krivoščenko, ieškovė sumokėjo atsakovui 7200 Lt avansą (Sutarties 4 punktą), kuris turėjo būti įskaitytas į šalių sutartą žemės sklypų pirkimo-pardavimo kainą. Dėl šios priežasties sutartis negali būti laikoma preliminariąja sutartimi⁵⁸“.

Autorės nuomone, aukščiau minima preliminariųjų sutarčių perkvalifikavimo į pagrindines sutartis praktika kritikuotina ne tik dėl to, jog iki 2005 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas avanso mokėjimo pagal preliminariąsias sutartis nelaikė negalimu ir vien tik pagrindinės sutarties požymiu⁵⁹ (beje, tokia poziciją galima aptikti netgi ir 2005 m. nutartyse)⁶⁰, bet ir sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo požiūriu. Praktika, kuri leidžia sutartį teisiškai kvalifikuoti remiantis vieninteliu kriterijumi – piniginių mokėjimų buvimu – ignoruoja Civiliniame kodekse įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles, kurios kiekvienu atveju turi būti taikomos sistemiškai. Tai reiškia, kad sutartis turi būti kvalifikuojama atsižvelgiant į tikruosius sutarties šalių ketinimus bei jų nustatymui reikšmingas aplinkybes, taip pat į tai, dėl kokių sutarties sąlygų šalys susitarė sudarydamos sutartį ir kt. Be abejo, nereikia pamiršti ir sutarties sudarymo metu galiojusių teisės aktų imperatyvių reikalavimų.

2006 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimtoje nutartyje byloje *J. P. v. G. J., V. J. ir T. J.*⁶¹ vėl bandoma sugrįžti prie iki 2005 m. formuotos preliminariųjų sutarčių

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje *P. Kučinskas v. V. Basienė; V. Černauskytė*, Nr. 3K-3-11/2005, kat. 42.4; 45.1.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *J. Gubavičienė v. S. Krivoščenko*, Nr. 3K-3-225/2005, kat. 21.4.2.6; 45.1.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje *Ž. Stankevičius v. H. Chadakevičius*, Nr. 3K-7-23/2000, kat. 43; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje *R. Trimailienė v. E. Bobrovskis*, Nr. 3K-3-998/2001, kat. 15.2.1.1; 32.1; 32.4; 37.3; 37.6; 115; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje *B. Roščin v. V. Percovskis*, Nr. 3K-3-218/2003, kat. 32.4; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Ūkio bankas“ v. UAB „Baltijos Orfėjas“*, Nr. 3K-3-966/2003, kat. 37.3; 37.6; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje *R. Kijevičius v. UAB „Helenos kolekcija“*, Nr. 3K-3-809/2003, kat. 32.4; 37.3; 31.6.1; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje *M. Urbonas v. T. Urbonas*, Nr. 3K-3-626/2004, kat. 37.3.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Club Baltica“ v. UAB „Alkesta“*, Nr. 3K-3-79/2005, kat. 42.4; 44.5.2.17.

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje *J. P. v. G. J., V. J. ir T. J.*, Nr. 3K-3-124/2006, kat. 42.4; 42.11.4 (S).

aiškinimo praktikos, nors šioje byloje išsakyta pozicija yra gana nevienareikšmė, tačiau pagal ją avansas preliminariosiose sutartyse iš esmės nedraudžiamas: „*Negalima sutikti su kasacinio skundo argumentu, kad preliminariojoje sutartyje negali būti aptarti bet kokie mokėjimai, nes įstatyme toks draudimas, be nurodyto Civilinio kodekso 6.98 straipsnio 2 dalyje, tiesiogiai nesuformuluotas, tačiau pripažintina, kad tam tikrų mokėjimų aptarimas sutartyje gali sukelti jos esmės ir teisinių padarinių nevienareikšmį suvokimą. Atsižvelgiant į tai, kad ginčo sutartyje šalys sulygo dėl avanso, pažymėtina, kad avansas paprastai atlieka mokėjimo funkciją – jis įskaitomas į būsimas įmokas, todėl avansas nebūdingas preliminarajai sutarčiai; tačiau avansas gali atlikti ir įrodomąją funkciją tiek galiojančiam reikalavimui, tiek ir susitarimui sudaryti sutartį ateityje“.*

Atsižvelgus į preliminariosios sutarties instituto teisės klausimų sprendimo problemas teismų praktikoje 2006 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinė sesija priėmė nutarimą⁶², kuriame, be kita ko, pasisakyta tiek dėl piniginių mokėjimų pagal preliminarias sutartis, tiek dėl šių sutarčių atskyrimo nuo pagrindinių sutarčių. Taigi, pagal bene naujausią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, preliminariojoje sutartyje šalys gali numatyti ne tik avansą, bet ir apskritai bet kokius mokėjimus, kurie atlieka skatinamąją ir užtikrinamąją funkcijas. Minėtame Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutarime suformuluota svarbi taisyklė, jog tais atvejais, *kai būtina atskirti preliminarąją sutartį nuo pagrindinės, dėl kurios šalys galėjo tartis preliminariojoje sutartyje, lemiamą reikšmę turi susitarimą sudariusių šalių valia*, taip pat pažymėta, kad Civilinių santykių dalyviai dėl kokių nors priežasčių gali nuspręsti pagrindinės sutarties nesudaryti iš karto, o numatyti, kad ją sudarys ateityje (tokiomis priežastimis gali būti, pavyzdžiui, tam tikro reikalingo leidimo neturėjimas, subjektinės teisės į daiktą neturėjimas, nepakankamas daikto parengimas parduoti ir pan.). Nustačius, kad išreikšta šalių valia aiškiai rodo jų susitarimą ateityje sudaryti kitą, t. y. pagrindinę, sutartį, konstatuotinas ikisutartinių santykių etapas ir preliminariosios sutarties sudarymo faktas. Kilus šalių ginčui, teismas turi nustatyti tikruosius šalių ketinimus ir pagal juos kvalifikuoti susitarimą teisės taikymo požiūriu: yra tai preliminarioji ar pagrindinė sutartis. Nustačius, kad šalys susitarimu siekė tik susitarti dėl tokios sutarties sudarymo ateityje, nėra pagrindo tokio susitarimo kvalifikuoti kaip pagrindinės sutarties ir reikalauti įvykdyti jį natūra, nes toks tvirtinimas prieštarautų šalių valiai ir pažeistų sutarties laisvės principą⁶³.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje V. Š. v. A. N., A. N., Nr. 3K-P-382/2006, kat. 42.4; 45.1; 45.6 (S).

⁶³ *Ibidem*.

Taigi, galima pritarti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutarime išsakytai pozicijai, jog visais atvejais esminis kriterijus atskirti preliminarią sutartį nuo pagrindinės – atitinkamo susitarimo sudarymo metu buvusi šalių valia ir tikslas, kurio jos siekė šiuo susitarimu. Tuo tarpu piniginių mokėjimų buvimas ir dydis gali būti tik vienu iš kitų svarbių kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti perkvalifikuojant preliminarią sutartį į pagrindinę. Neabejotina, jog minėtas 2006 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutarimas turi svarbią reikšmę sprendžiant teismų praktikos aiškinant preliminariąsias sutartis prieštaravimo problemą – šiame nutarime suformuluotomis taisyklėmis nuosekliai remiamasi vėlesnėse bylose (pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje, priimtoje 2006 m. lapkričio 22 d. byloje *S. J. v. T. B.; D. B.*⁶⁴).

---

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje *S. J. v. T. B.; D. B.*, Nr. 3K-3-620/2006, kat. 42.4 (S).

Sutarties aiškinimui reikšmingos faktinės aplinkybės

Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 5 dalis nurodo, jog sutarties aiškinimui taip pat yra reikšmingos tokios aplinkybės, į kurias kiekvienu atveju turi būti atsižvelgiama:

- šalių derybos dėl sutarties sudarymo;
- šalių tarpusavio santykių praktika;
- šalių elgesys po sutarties sudarymo;
- papročiai.

Aukščiau minimų aplinkybių aiškinimasis pirmiausia turėtų padėti nustatyti tikruosius sutarties šalių ketinimus, todėl svarbios visos aplinkybės, susijusios su sutarties sudarymu, vykdymu, faktiniais šalių veiksmais ir susiklosčiusiais papročiais. Aiškinant sutartį turėtų būti atsižvelgiama į šalių derybų dėl sutarties sudarymo metu pasirašytus dokumentus, įvairius abiejų šalių pareiškimus, tarpusavio susirašinėjimą, susiklosčiusius šalių tarpusavio santykiu, prekybos ir kitokius papročius ir pan.

Šalių derybos dėl sutarties sudarymo. Kartais šalys po ilgų derybų sudarę sutartį, į ją įtraukia vadinamąją integracijos arba sujungimo išlygą, numatančią, kad sudaryta sutartis yra vienintelis šalių susitarimas, o visas iki tol buvęs susirašinėjimas, pasirašyti dokumentai netenka galios. Pagal bendrą taisyklę, tokia sutarties sąlyga negali turėti įtakos sutarties aiškinimui ir visi ikisutartinių santykių metu sudaryti dokumentai, susirašinėjimo medžiaga gali būti panaudoti aiškinant sutartį bei nustatant bendruosius šalių ketinimus⁶⁵, nebent šalys sudaro individualų susitarimą, kuriame numato, kad visi derybų metu pasirašyti dokumentai ir kita ikisutartinė medžiaga negali būti naudojama sutarties aiškinimo tikslu⁶⁶.

Šalių tarpusavio santykių praktika. Ši aplinkybė gali tapti svarbi, pavyzdžiui, aiškinant sutartį, kuri numato pareigą vienai šaliai kas mėnesį apmokėti už antrosios šalies jai suteiktas paslaugas per tam tikrą terminą, tačiau nekonkretizuoja, ar jis skaičiuojamas darbo, ar kalendorinėmis dienomis. Jei kurį laiką pirmoji šalis už paslaugas moka terminą skaičiuojant darbo dienomis, tai šalių tarpusavio santykių praktika rodo, jog sutartyje nustatytas apmokėjimo už paslaugas terminas turi būti laikomas neįskaičiuojant švenčių ir nedarbo dienų.

---

⁶⁵ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*, pirmas tomas, Vilnius: Justitia, 2003, p. 253-254.

⁶⁶ ZIMMERMANN, R. *Grundregeln des Europäischen Vertragsrecht, Teile I-II*. Munchen: European Law Publishers, 2002, p. 347.

Šalių elgesys po sutarties sudarymo. Tam tikrais atvejais remiantis šalių elgesiu po sutarties sudarymo galima nesunkiai nustatyti jų sudaryto susitarimo reikšmę, pavyzdžiui, A sudaro su B sutartį, kuria B įsipareigoja reprezentuoti A gaminamas prekes tam tikrame konkrečiai apibrėžtame regione. Sutartį šalys sudaro šešerių metų terminui, tačiau numato, jog jei B pažeis sutartį iš esmės, A gali ją nutraukti anksčiau minėto termino. Be kita ko, B įsipareigoja „kiekvieną mėnesį“ apsilankyti dvidešimtyje sutartyje numatytame regione esančių universitetų. B supratimu, šis įsipareigojimas apima tik mėnesius, kuriais universitetai yra atidaryti ir neapima jų atostogų laiko, todėl reprezentacijas universitetuose daro tik vienuolika kartų per metus. A tai žino iš sąskaitų, kurias B jam siunčia. Po ketverių metų A pareiškia, jog nutraukia sutartį prieš terminą dėl to, jog B ją pažeidė, nes nerepresentavo A prekių, kaip buvo sutarta, „kas mėnesį“. Šiuo atveju aiškinant sutarties sąvoką „kas mėnesį“ atsižvelgtina į A elgesį po sutarties sudarymo - per visus ketverius sutarties vykdymo metus jam buvo žinoma apie reprezentavimą tik universitetų darbo mėnesiais, ir jis dėl to neprieštaravo, todėl „kiekvieną mėnesį“ apima tik tuos mėnesius, kuriais universitetai yra atidaryti ir neatostogauja⁶⁷.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje taip pat pripažįstama, kad aiškinant sutartį turi būti atsižvelgta į šalių elgesį po sutarties sudarymo. Pavyzdžiui, vienoje byloje⁶⁸ atsižvelgus į tai, kad po sutarties sudarymo šalių tarpusavio santykiai buvo įtempti ir konfliktiški, buvo konstatuota, jog šalys tarpusavyje nesusitarė sukurti civilinių teisinių santykių, siekdamos reorganizuoti įmones ir tapti bendros veiklos partneriais, o nesant šalių susitarimo, jokia sutartis negali būti sudaryta. Kitoje byloje suformuluota taisyklė, jog nuomotojo elgesys, kai nuomos sutartis keičiama kelis kartus, bet nuomotojas sutarties pakeitimuose neparodo savo prieštaravimo atlyginti nuomininkui už atliktus pagerinimus, laikytinas leidimu pagerinti nuomos objektą be kokių nors išlygų (pavyzdžiui, leidimas pagerinti daiktą nuomininko lėšomis)⁶⁹. Apie pavedimo santykių egzistavimą galima būtų daryti išvadą ne tik iš rašytinės pavedimo sutarties ar įgaliojimo, bet ir iš faktinių šalių santykių bei kitų netiesioginių rašytinių įrodymų⁷⁰.

Byloje *UAB „Šilo takas“ v. A. S.*⁷¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad ieškovas nepagrįstai atsakovo mokamas sumas užskaitė kaip delspinigius, nes

⁶⁷ *Cit. op.* 66, p. 347.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pamario žuvis“ v. V. B.*, Nr. 3K-3-606/2006, 42.8 (S).

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pamario sargas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-649/2006, kat. 50.4 (S).

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje *R. L. v. AB „Daisotra“*, Nr. 3K-3-1255/2002, kat. 33; 67.

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Šilo takas“ v. A. S.*, Nr. 3K-3-409/2006, kat. 36.1; 42.8 (S).

atsakovas, pagal sudarytą medienos pirkimo-pardavimo sutartį mokėdamas ieškovui, faktiškai mokėjo už parduotą medieną, o ne delspinigius už praleistą mokėjimo terminą. Toks sprendimas buvo grindžiamas sutartimi, kurioje buvo aiškiai nustatyta sąlyga tam, kad medienos pardavėjas-ieškovas turėtų teisę užskaityti mokamas sumas visų pirma kaip delspinigius, - tai, kad ši mokamų sumų paskirtis būtų nurodyta apmokėjimo dokumentuose. Tuo tarpu atsakovas, mokėdamas pagal PVM sąskaitas-faktūras, mokėjimo dokumentuose nurodė pinigų paskirtį – už medieną.

Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš šalių elgesio (atsakovui surašius įgaliojimą ieškovams tvarkyti mišką, šie vykdė miško kirtimo parengiamuosius darbus: rengė miškotvarkos projektą, gavo leidimus miškui kirsti bei vykdė kirtimus, atsakovas tam neprieštaravo, tik aiškinosi, ar miško kirtimas vykdomas pagal nustatytus reikalavimus), padarė išvadą, kad šalių tikslas buvo sukurti stataus miško pirkimo - pardavimo santykius, pagal kuriuos ieškovai būtų iškirtę atsakovui priklausančio 12,7 ha miško, o iškirsta mediena nuosavybės teisėmis būtų atitekusi ieškovams⁷².

Papročiai. Ši aplinkybė gali padėti aiškinti sutartį tiek tuo atveju, kai šalys pačios sutartyje numato, jog ji sudaryta atsižvelgiant į tam tikroje vietovėje atitinkamoje verslo srityje susiformavusius papročius, tiek ir tuo atveju, kai šalys, sudarydamos sutartį, tam tikrų dalykų neaptaria, taigi, susidūrus su sutarties spraga⁷³.

---

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje A. Mikalauskas, A. Garbenčius v. P.Gibieža, Nr. 3K-3-860/2003, kat. 37.6.; 39.2.4.; 40.1.

⁷³ Cit. op. 66, p. 348.

Sąžiningumo ir kitų bendrųjų teisės principų taikymas

Civilinio kodekso 6.193 straipsnyje suformuluotos sutarčių aiškinimo taisyklės pradedamos sąžiningumo principo įtvirtinimu. Ir taip yra neatsitiktiniai, nes šis principas apima visą sutarties aiškinimo procesą, nesvarbu, kokia aiškinimo taisykle bus vadovaujama, ar į kokius kriterijus atsižvelgiama. Be sąžiningumo, aiškinant sutartis, būtina remtis ir kitais Civilinio kodekso 1.5 straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais – teisingumu ir protingumu. Be abejo, šių principų turinio atskleidimas ir taikymas priklauso nuo faktinių aplinkybių ir būtų sunku suformuluoti universalų jų apibrėžimą. Tai teismui suponuoja pareigą argumentuoti savo priimtą sprendimą, nurodant, kodėl būtent toks ginčo išsprendimas labiausiai atitinka teisingumo, protingumo, sąžiningumo reikalavimus. Šiuos principus įtvirtinantis Civilinio kodekso 1.5 straipsnis priskiriamas vertinamosioms teisės normoms, kurių pagrindinė ypatybė yra ta, jog jas išreiškiančių bendrinių žodžių nustatyti neįmanoma, kitaip tariant, šios rūšies normos turinys atsiskleidžia tik per jos dinamiką, t. y. kiekvienu konkrečiu atveju ją taikant faktinei situacijai⁷⁴.

Sąžiningumas, kaip teisės kategorija, pirmiausia atsirado Romėnų teisėje ir daugiausia buvo išreiškiamas žodžių junginiu *bona fides*⁷⁵, kuris pažodžiui išvertus iš lotynų kalbos reiškia „geru pasitikėjimu, nuoširdžiai, visai atvirai“⁷⁶. Civilinio kodekso komentatoriai sąžiningumo principą įvardija vertybiniu žmogaus elgesio matu, nustatomu pagal objektyvųjį ir subjektyvųjį kriterijus. Objektyviuoju požiūriu sąžiningumas yra toks asmens elgesys, kuris atitinka protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, šie principai yra sąžiningumą papildantys kriterijai. Tai reiškia, kad sąžiningas asmuo turi veikti rūpestingai, teisingai – taip, kaip adekvačioje situacijoje elgtųsi kaip apdairus, rūpestingas, atidus žmogus (lot. - *bonus pater familias*) (pvz., atsiradus žalai, imtis visų įmanomų priemonių, kad ji dar labiau nedidėtų). Nustatant sąžiningumą vadovaujantis objektyviuoju požiūriu, ieškoma atsakymo į klausimą, ar asmuo turėjo ką nors žinoti, daryti ar nedaryti. Tuo tarpu sąžiningumas subjektyviuoju požiūriu nusako asmens psichikos būklę konkrečioje situacijoje, keliant klausimą, ar asmuo galėjo ką nors žinoti, daryti ar nedaryti, atsižvelgiant į tokias aplinkybes kaip jo išsilavinimas, amžius,

⁷⁴ BALČIKONIS, R. Sąžiningumo principas sutarčių teisėje. *Jurisprudencija*, 2003, t. 41 (33), p. 164-183.

⁷⁵ ZIMMERMANN, R., WHITTAKER S. *Good faith in European Contract law*. Cambridge University Press, 2000, p. 14.

⁷⁶ VOSYLIUS, J. Lotyniški posakiai ir sentencijos. Vilnius: Mokslas, 1981, p. 27.

gyvenimo patyrimas ir pan. Pabrėžiama, jog aiškinant sutartį, reikia atsižvelgti į abu kriterijus – tiek objektyvųjį, tiek ir subjektyvųjį⁷⁷.

Teisingumas teisės doktrinoje laikomas principu, reiškiančiu kriterijų, moralinę žmogaus nuostatą, pagal kurią vertinami kitų asmenų poelgiai. Šio principo turinys nustatomas remiantis moraliniais kriterijais – gėrio ir blogio suvokimu, protingumu ir neprotingumu, sąžiningumu ir nesąžiningumu ir pan. Teisingumo siekimas reiškia protingos skirtingų interesų pusiausvyros siekimą⁷⁸.

Protingumas kaip bendrasis teisės principas reiškia moralinį imperatyvą: „Elkis su kitais taip, kaip pats norėtum, kad kiti elgtųsi su tavimi, ir nesielk taip, kaip pats nenorėtum, kad elgtųsi su tavim“. Pripažįstama, kad asmuo, kuris elgiasi nerūpestingai, neatidžiai, nesąžiningai, piktnaudžiauja savo teisėmis ir pan., elgiasi neprotingai, todėl jo teisės neginamos. Protingumas reiškia, kad asmens veiksmai konkrečioje situacijoje turi būti vertinami remiantis pagal apdairaus, rūpestingo, atidaus, t. y. protingo asmens (lot. - *bonus pater familias*) elgesio adekvačioje situacijoje etaloną. Pavyzdžiui, pirkėjas elgiasi protingai, jei prieš sudarydamas nekilnojamojo daikto pirkimo-pardavimo sutartį, patikrina viešame registre, ar pardavėjas tikrai yra parduodamo daikto savininkas ir ar parduodamas daiktas nėra suvaržytas. Protingumas reikalauja, kad asmuo domėtųsi savo teisėmis ir pareigomis, o kilus neaiškumų, kreiptųsi į kompetentingus asmenis pagalbos⁷⁹.

Remiantis aukščiau pateiktu sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principų apibūdinimu, pastebėtina, jog jie nėra atribojami vienas nuo kito, atskleidžiant kurio nors vieno principo esmę, naudojami ir kiti du principai, tai leidžia daryti išvadą, jog visi trys principai neatskiriamai susiję ir negali būti taikomi izoliuotai vienas nuo kito. Pozicijai, jog aiškinant sutartis, turi būti vadovaujama ne tik sąžiningumo principu, bet ir kitais Civilinio kodekso 1.5 straipsnyje įtvirtintais principais, pritaria ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas⁸⁰.

Taip pat reiktų sutikti su Civilinio kodekso komentatorių nuomone, jog principų turinį gali atskleisti tik konkretūs teismo precedentai. Pastebėtina, jog teismų praktika

---

⁷⁷ MIKELĖNAS, V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*, pirmasis leidimas, Vilnius: Justitia, 2001, p. 74-79.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimas//Žinios. 1995, Nr. 106-2381, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas//Žinios. 2000, Nr. 105-3318.

⁷⁹ *Cit. op.* 77, p. 74-79.

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje ŽŪB „Minija“ v. AB „Žemaitijos pienas“, Nr. 3K-3-488/2005, kat. 42.8; 45.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje M. Randomanskas, V. Švirinas v. UAB „Senukų prekybos centras“, Nr. 3K-3-320/2005, kat. 63.1; 42.8; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rovė“ v. UAB „Serneta“, UAB „Acumen“, Nr. 3K-3-521/2006, 42.8; 42.9; 42.11.1; 42.11.3; 42.11.4 (S).

sutarčių aiškinime taikant teisingumo, protingumo, sąžiningumo principus yra gausi, o situacijos, su kuriomis susiduriama taikant šiuos principus, labai įvairios.

Lietuvos Aukščiausioji Teismo praktikoje pripažįstama, jog sąžiningumo principas aiškinant sutartį reikalauja atsižvelgti į abiejų šalių ketinimus, sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu, kad nesuteiktų galimybės vienai iš jų įgyti nepagrįstą pranašumą prieš kitą šalį⁸¹. Civilinio kodekso įtvirtintų bendrųjų teisės principų turinio atskleidimas ir jų taikymas priklauso nuo faktinių bylos aplinkybių⁸². Kartu tai įpareigoja teisimą argumentuoti savo priimtą sprendimą, pagrindžiant, kodėl būtent toks teismo sprendimas labiausiai atitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijus⁸³.

Teisingumo principas sutarčių teisėje reikalauja, kad sutarčiai esant atlygintinei, būtų užtikrinta šalių turtinių interesų pusiausvyra, neleidžiant, kad viena šalis nepagrįstai praturtėtų kitos šalies sąskaita⁸⁴. Tai reiškia, kad turi būti atsižvelgiama ne tik į kreditoriaus, bet ir į teisėtus skolininko interesus. Teisingumas reikalauja, kad nukentėjusiam asmeniui padaryta žala būtų visiškai atlyginta, tačiau kartu būtina atsižvelgti ir į žalą padariusio asmens turtinę padėtį, kitas reikšmingas aplinkybes. Tačiau turi būti ginamas tik sąžiningas asmuo, pirmenybė teikiama silpnesnės šalies interesams. Su teisingumu nesiderina vieno asmens praturtėjimas kito sąskaita, civilinės atsakomybės taikymas tuo atveju, kai asmuo neprivalo atlyginti padarytos žalos⁸⁵. Aiškinimas, ginantis ne kreditorius, o nesąžiningus skolininkus, kurie, iki nustatyto termino negrąžinę skolos, ir toliau neteisėtai naudojami kreditoriaus pinigais nepatirdami jokių neigiamų pasekmių, prieštarauja teisingumo ir sąžiningumo principams, skatina nesąžiningumą sutartiniuose santykiuose ir stabdo kapitalo apyvartą⁸⁶.

---

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Libra Vitalis“ v. UAB „Homo Faber“, 3K-3-274/2004, kat. 37.6, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Centarium“, UAB „Ortofina“ ir R.G.K., Nr. 3K-3-17/2006.

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Libra Vitalis“ v. UAB „Homo Faber“, Nr.3K-3-274/2004, kat. 37.6.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rovė“ v. UAB „Serneta“, UAB „Acumen“, Nr. 3K-3-521/2006, 42.8; 42.9; 42.11.1; 42.11.3; 42.11.4 (S); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje ŽŪB „Minija“ v. AB „Žemaitijos pienas“, Nr. 3K-3-488/2005, 42.8; 45.3, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje S. O. v. V. J., Nr. 3K-3-233/2006, kat. 35.3.6; 35.5 (S).

⁸⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje I. Bunokaitė v. A. Garšva, Nr. 3K-3-1145/2000, kat. 42.

⁸⁵ Cit. op. 77, p. 74-79.

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje A. Sachalinskaja v. V. Bugoras, Nr. 3K-3-225/1999, kat. 43.

Sąžiningas sutarties aiškinimas reikalauja atsižvelgti į jos pobūdį, rūšį, šalių teisinį statusą ir kitas reikšmingas aplinkybes⁸⁷, taip pat atsižvelgti į abiejų šalių ketinimus, analizuoti visą sutartį, o ne tam tikrą jos dalį, teikti pirmenybę tam aiškinimui, kuris patvirtina sutarties galiojimą⁸⁸. Draudimo sutartyje nesant aiškiai nustatytų įpareigojimų draudėjui laikytis tam tikrų apdrausto turto apsaugos reikalavimų, draudėjas negali būti laikomas atsakingu už jų nesilaikymą. Priešingas sutarties sąlygų aiškinimas leistų draudikui nukrypti nuo jo paties nustatytų sutarties sąlygų, vienašališkai keisti sutartimi prisiimtus įsipareigojimus sau naudinga linkme, o tai neatitiktų reikalavimo sutartį aiškinti sąžiningai⁸⁹. Draudikas negali remtis draudimo sutarties sąlyga, nustatančia, jog automobilio praradimo atveju draudimo išmoka nustatoma lygiai taip pat, kaip ir automobilio sugadinimo atveju, nes tokia standartinė draudimo sutarties sąlyga pažeidžia draudėjo, kaip silpnesnės šalies, interesus ir prieštarauja sąžiningumo principui⁹⁰.

Teisingumo, protingumo, sąžiningumo principams atitinka paskolos sutarties aiškinimas, kad kreditoriui skola turėjo būti gražinta tokio pat dydžio ir tokia pat valiuta, kokia ir buvo gauta⁹¹. Atsižvelgiant į viešbučio rekonstrukcijos mastus bei jos trukmę (vyksta daugiau nei metus), būtų neprotinga versti atsakovą išsaugoti visas darbo vietas per visą rekonstrukcijos laiką ir toks byloje nustatytų faktų teisinis kvalifikavimas prieštarautų protingumo principui⁹². Aiškinantis, ar šalių sutartyje nustatyta 40 Lt suma už sniego išvežimą laikytina vieno kubinio metro sniego išvežimo kaina, ar nekintanti suma per mėnesį, konstatuota, jog nustatant už tokią paslaugą 40 Lt kainą, mokėtiną kas mėnesį, ši kaina, atsižvelgiant į sutartyje tokios paslaugos vykdymui keliamus reikalavimus (operatyviai organizuoti sniego išvežimą esant pūgai ar gausiems sniego krituliams), vertintina kaip neprotinga. Žinant transporto paslaugų kainas, akivaizdu, kad šios paslaugos kaina 40 Lt per mėnesį už sniego nedelsiamą išvežimą reikštų, jog paslaugos tiekėjo darbas liktų iš esmės neatlygintas⁹³. Aiškinimas, kad šalys,

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje *Žilvino Budros II "Sėkmės sistemos" v. AB "Lietuvos telekomas", UAB "Lietuvos telekomo verslo sprendimai"*, Nr. 3K-3-927/2001, kat. 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1;49.1.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Sigeta“ v. UAB „Kriautė“*, Nr.3K-3-597/2005, kat. 35.4; 40.2; 42.8; 52.3; 114.11.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. Abramov v. UAB „Lindra“*, 3K-3-250/2004, kat. 67.

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 24 d. nutartis civilinėje byloje *N. Pocius v. UAB "Ergo Lietuva"*, Nr. 3K-3-911/2002, kat. 67.

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje *M. Rondonas v. Švirinas v. UAB „Senukų prekybos centras“*, Nr. 3K-3-320/2005, kat. 63.1; 42.8.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje *J. Burneikienė v. AB viešbutis „Lietuva“*, Nr.3K-3-553/2003, kat. 2.4.3.2; 2.6.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Aukšinis varnas“ v. AB „Lietuvos geležinkeliai“*, Nr. 3 K-7-3/2006, kat. 42.8 (S).

sudarydamos sutartį, nesiekė jokio tikslo, neatitinka protingumo principo, todėl tokiu aiškinimu negali remtis teismas, priimdamas byloje sprendimą⁹⁴.

Taigi, kaip matyti iš pateiktos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, sąžiningumas, teisingumas, protingumas yra vertybiniai kriterijai, ir objektyviai neįmanoma sukurti taisyklės ar sprendimo varianto kiekvienai faktinei situacijai. Pastebėtina, jog šių principų taikymas teismų praktikoje suteikia galimybę lanksčiai pritaikyti sutarčių aiškinimo taisykles bei leidžia atsižvelgiant į konkrečios situacijos ypatumus užtikrinti sutarties šalių priešingų interesų pusiausvyrą.

---

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje *D. F. v. V. F., A. B.*, Nr. 3K-3-558/2006, kat. 21.4.1.1, 45.12, 75.6.2.

Analogiško šalims protingo asmens kriterijus ir lingvistinio sutarties aiškinimo principas

Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 1 dalis nustato, jog, jei tikrųjų šalių ketinimų nustatyti negalima, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys.

Taigi, kaip matyti iš šios normos, įstatymų leidėjas nesuabsoliutina subjektyvaus sutarčių aiškinimo principo ir leidžia tam tikrais atvejais remtis lingvistiniu sutarties aiškinimu, kurio ribos apibrėžiamos analogiško šalims protingo žmogaus kriterijumi. Šis kriterijus turėtų būti taikomas tuomet, kai nepavyksta nustatyti tikrųjų šalių ketinimų, tuomet lingvistinė teksto analizė padėtų išsiaiškinti, kurios šalies ketinimai atitinka ir sutarties teksto lingvistinę prasmę. Sutarties tekstas aiškinamas taip, kaip jį suprastų analogiškas šalims protingas žmogus, taigi, turimas omenyje ne bendras abstraktus protingumo kriterijus, o kriterijus protingo žmogaus, kuris, būdamas aiškinamos sutarties šalimi tokiomis pat aplinkybėmis, yra tokio pat kalbinio patyrimo, techninių įgūdžių, patirties, profesijos⁹⁵. Todėl reiktų pritarti Europos sutarčių teisės principų komentatorių nuomonei, jog analogiško šalims protingo asmens kriterijaus taikymas laikytinas objektyviu sutarties aiškinimu, pasitelkiamu tuomet, kai subjektyvus sutarties aiškinimas neduoda rezultato.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje analogiško šalims protingo asmens kriterijaus taikymas prilyginamas protingumo principo išraiškai: <...> „*Aiškinant sutartį, vadovujamasi protingumo principu, t. y. jai suteikiama tokia pat prasmė, kokią tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys*“⁹⁶. Kitoje byloje tarp šalių kilo ginčas dėl nepakankamai aiškių žemės sklypo ir nebaigto statyti gyvenamojo namo pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog tuo atveju, kai negalima nustatyti šalių tikrųjų ketinimų, vadovaujantis protingumo principu, reikia aiškintis, kaip sutarties tekstą suprastų protingas žmogus, būdamas šalis tokiomis pat aplinkybėmis, pavyzdžiui, statinio pirkėjas ar tokios pat patirties vartotojas statybos rangos santykiuose⁹⁷.

Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 3 dalis įtvirtina nuostatą, jog tuo atveju, jeigu abejojama dėl sutartyje vartojamų sąvokų, kurios gali turėti kelias reikšmes, šioms

⁹⁵ UNIDROIT Principles Official Comments [interaktyvus]. [žiūrėta 2006-12-10], prieiga per internetą <<http://www.unilex.info/dynasite.cfm?dssid=2377&dsmid=13637>>.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje *D. F. v. V. F., A. B.*, Nr. 3K-3-558/2006, kat. 21.4.1.1, 45.12, 75.6.2.

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje *A. Mačernienė, M. Veldhorstas v. UAB „Pušų alėja“*, Nr. 3K-3-630/2005, kat. 43.2.

sąvokoms turi būti priskiriama tokia reikšmė, kuri, atsižvelgiant į tos sutarties prigimtį, esmę bei jos dalyką, konkrečiu atveju yra priimtinausia, taigi įtvirtinamas lingvistinio sutarties aiškinimo taisyklė, kuri yra taikoma tada, kai sutartyje susiduriama su žodžių, sąvokų neaiškumu ir daugiareikšmiškumu. Pavyzdžiui, lingvistinio aiškinimo pagalba turi būti aiškinamasi, ar sutartyje įvardyti darbai „montavimas” bei „montažas” apima ir sandarinimo darbus⁹⁸. Paprastai sutartyse šalys apibrėžia pagrindines joje vartojamas sąvokas, o aiškinant atskiras sutarties sąlygas, kuriose tokios sąvokos vartojamos, turėtų būti remiamasi sutartyje pateiktais apibrėžimais ir tokiu atveju naudojamas ne tik lingvistinio, bet ir sisteminio sutarties aiškinimo principas.

Pastebėtina, jog lingvistinio sutarties aiškinimo savotiškų ribų buvimą rodo ne tik analogiško šalims protingo asmens kriterijaus taikymas, bet ir būtinybė atsižvelgti į sutarties prigimtį, esmę, jos dalyką, taip pat į Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 5 dalyje minimas faktines aplinkybes - šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių tarpusavio santykių praktiką, šalių elgesį po sutarties sudarymo.

Nors teisės teorijoje pripažįstama, jog teisės aiškinimo metodų eiliškumo atžvilgiu lingvistinį aiškinimą būtina taikyti pirmiausiai⁹⁹, sutarties aiškinimo atveju pirmenybė teikiama šalių tikrųjų ketinimų nustatymui, o lingvistinis aiškinimas įgyja antraeilę reikšmę. Tai, be abejo, sąlygoja Lietuvos teisėje vyraujantis subjektyvaus sutarties aiškinimo principas, suteikiantis pirmenybę tikriesiems šalių ketinimams, o ne lingvistinei sutarties teksto prasmei.

Nors lingvistinis sutarties aiškinimas pasižymi jau minėta specifika, tačiau jokia būdu negalima paneigti bendrųjų šio aiškinimo principų taikymo, reikalaujančio analizuojamą žodį ar žodžių junginį įvertinti įvairių kalbotyros šakų požiūriu: gramatikos¹⁰⁰, semantikos¹⁰¹, semiotikos¹⁰², sintaksės¹⁰³. Remiantis lingvistiniu aiškinimu, sutarties sąlygos prasmė gali būti nustatoma analizuojant jos tekstą pagal bendrinę ar specialioje kalboje priimtas žodžių reikšmes. Gali būti analizuojama:

- aiškinamos sutarties tekste vartojamų bendrinės kalbos žodžių reikšmė;
- aiškinamos sutarties tekste vartojamų teisinių sąvokų ir jų apibrėžimų reikšmė;
- sutartyje vartojamų žodžių ir posakių sandara, jų jungtys ir ryšiai;
- aiškinamos sutarties teksto stiliaus ypatumai;

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Colibri” v. UAB „Arvio sodas”, Nr. 3K-3-63/2005, kat. 52.1.

⁹⁹ MIKELĖNIENĖ, Dalia, MIKELĖNAS, Valentinas. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo problemos*. Justitia, Vilnius, 1999, p. 170.

¹⁰⁰ Kalbotyros šaka, tirianti žodžių, jų junginių ir sakinių sandarą.

¹⁰¹ Kalbotyros šaka, tirianti kalbos vienetų reikšmes, sisteminius tų reikšmių ryšius ir kaitą.

¹⁰² Kalbotyros šaka, nagrinėjanti kalbą kaip ženklų sistemą.

¹⁰³ Gramatikos dalis, tirianti sakinių ir žodžių junginių sandarą.

- kontekstas, kuriame vartojami aiškinami žodžiai ir tais žodžiais įvardyti objektai;
- kalbos ir specialių terminų žodynuose, kitokioje lingvistinėje literatūroje pateikiama informacija¹⁰⁴.

Be abejo, taikant lingvistinį sutarties aiškinimą, reiktų atsižvelgti ir į logikos taisykles. Pavyzdžiui, dviejų ar daugiau sutarties sąlygų jungimas jungtuku „arba“ dažniausiai reiškia disjunkciją, o tai reiškia, kad tokios sąlygos yra alternatyvios ir yra vykdytinos tiek skyrium, tiek abi kartu, nepriklausomai nuo to, ar viena kuri iš jų jau yra įgyvendinta. Tuo tarpu žodžio „ir“ vartojimas reiškia konjunkciją, kuri lemia būtinumą įvykdyti abi taip sujungtas sutarties sąlygas¹⁰⁵.

Lingvistinio sutarties aiškinimo principas plėtojamas ir teismų praktikoje, pavyzdžiui, vienoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas sutartį lingvistiškai, padarė išvadą, kad pinigai turėjo būti perduoti sutarties sudarymo momentu, nes šalys susitarė, kad „*skolintojas skolina dvylika tūkstančių penkis šimtus JAV dolerių*“¹⁰⁶. Kitoje byloje buvo pripažinta, jog bylą nagrinėję teismai, grįsdami savo išvadas akcijų pirkimo-pardavimo sutartimi, pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles, nes šios sutarties straipsnis, pavadintas „*Pirkėjo ketinimai*“, kalba ne apie pirkėjo įsipareigojimą, bet tik apie pirkėjo ketinimą išlaikyti įmonėje 275 darbo vietas ir apie nenumatymą mažinti darbo vietų viešbučio rekonstrukcijos metu. Angliškame sutarties tekste taip pat kalbama ne apie pirkėjo pareigas ar įsipareigojimus nemažinti darbo vietų, o tik apie ketinimus (angl. - *intentions*). Todėl lingvistinis sutarties aiškinimas neleidžia daryti išvados, kad akcijų pirkimo-pardavimo sutartis sukūrė užsienio investuotojui pareigą nemažinti darbuotojų skaičiaus. Tuo labiau, kad akcijų pirkimo-pardavimo sutartis nenumato jokių sankcijų ar kitokių neigiamų padarinių, jeigu pirkėjas nevykdytų sutartyje numatytų savo ketinimų¹⁰⁷.

¹⁰⁴ *Cit. op.* 99, p. 170-194.

¹⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *Raimondas Linkus v. Mindaugas Anilionis*, Nr. 3K-3-1351/2000, kat. 43.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje *N. Urnevičienė v. AB viešbutis „Lietuva“*, Nr. 3K-7-145/2003, kat. 2.4.3.2; 37.6.

Sisteminio sutarties aiškinimo principas

Sisteminio sutarties aiškinimo principas įtvirtintas Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 2 dalyje, kuriame nurodyta, jog visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį. Tai reiškia, jog bet kuri sutarties sąlyga turi būti aiškinama visos sutarties kontekste. Sutartis šiuo atveju turi būti laikoma vientisu dokumentu, kurį sudaro pats tekstas, visi priedai, vėlesni pakeitimai ar papildymai, todėl negalimas sutarties skaidymas į atskiras dalis ir jų analizavimas atsietai viena nuo kitos. Doktrinoje pripažįstama, jog sistemiškai analizuojant sutartį, galioja prezumpcija, jog kiekvienas žodis, frazė turi tam tikrą prasmę ir reikšmę, nes šalys be reikalo jų paprastai nevartoja¹⁰⁸.

Taigi, analizuojant sutartį, negalima tam tikrų žodžių ar jų junginių atmesti, laikant juos bereikšmiai.

Taip pat nereikia pamiršti, jog pagal Civilinio kodekso 6.196 straipsnį, sutarties turinį sudaro ne tik aiškiai sutarties tekste išreikštos sąlygos, bet ir į tekstą neįtrauktos numanomos sąlygos, kurios nustatomos atsižvelgiant į sutarties esmę, tikslą, šalių santykių pobūdį, bendruosius teisės principus – sąžiningumą, protingumą, teisingumą. Nors šios sąlygos nėra išreikštos raštu ar aptartos žodžiu, tačiau, atsižvelgiant į visas aplinkybes, šalys jas turi omenyje ir jos turi būti laikomos sutarties sudedamąja dalimi. Aiškinant sutartį ir analizuojant numanomas sąlygas, ypatingai reikia atkreipti dėmesį į įprastines sąlygas, t. y. tokias, kurios būdingos atitinkamo pobūdžio sutartims. Reikšmingos yra ir dispozityviosios teisės normos, prekybos papročiai. Beje, reikalavimas atsižvelgti į numanomas sutarties sąlygas išplaukia ir iš Civilinio kodekso 6.189 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto sutarties privalomumo ir vykdytinumo principo, kuris įpareigoja šalis atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai numatyta sutartyje, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai. Ši norma, be kita ko, reiškia ir tai, kad šalims privalomos ne tik numanomos sutarties sąlygos, bet ir imperatyviosios teisės normos, neatsižvelgiant į tai, ar jos buvo įtrauktos į sutartį, ar ne. Todėl sutarties aiškinimas taip pat turi būti orientuotas į imperatyviasias teisės normas ir negali joms prieštarauti.

Sistemiškai analizuojant sutarties sąlygas, reikia turėti omenyje ir tai, kad nėra jokios jų hierarchijos, kad kiekvienos sąlygos aiškinimas turi tokią pat reikšmę likusiai sutarties daliai, neatsižvelgiant į numeraciją. Vis dėlto pripažįstama, jog ši taisyklė turi išimčių: sutarties preambulėje gali būti numatyta tam tikrų nuostatų svarba sutarties aiškinimui, specialiosios nuostatos turi pirmenybę bendrųjų nuostatų atžvilgiu, be to,

---

¹⁰⁸ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*, pirmas tomas, Vilnius: Justitia, 2003, p. 251-254.

šalys pačios gali nustatyti tam tikrų sutarties nuostatų ar dalių hierarchiją - tai ypač būdinga didelės apimties susitarimams, sudarytus iš skirtingų dokumentų, reguliuojančių teisinius, ekonominius bei techninius sandorio aspektus¹⁰⁹. Kilus ginčui dėl tam tikros sutarties sąlygos, sisteminis aiškinimas reikalauja analizuoti ją kitų sutarties sąlygų kontekste¹¹⁰.

Autorės nuomone, sisteminio sutarties aiškinimo principo esmę bei taikymo specifiką galima atskleisti remiantis doktrinoje suformuluotomis sisteminiu teisės aiškinimo taisyklėmis¹¹¹. Šią nuomonę galima pagrįsti ir Civilinio kodekso 6.189 str. 1d. nuostata, kurioje įtvirtinta, jog teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi *įstatymo* galią. Šiuo atveju kiekviena sutarties sąlyga šalių atžvilgiu jos privalomumo prasme gali būti prilyginama teisės normai. Remiantis tokiu požiūriu, sisteminis sutarties aiškinimo principas svarbus nustatant ne tik sutarties sąlygų ryšį, prasnę, bendrųjų ir specialiųjų sąlygų santykį, bet ir analizuojant sutarties teksto sąlygų galiojimo klausimą. Siekiant nustatyti, ar tam tikra sutarties sąlyga sisteminiu atžvilgiu yra galiojanti, būtina atsakyti į tokius klausimus¹¹²:

- ar sutarties sąlyga pakeista remiantis sutartyje numatytais taisyklėmis, t. y. reikia analizuoti, ar vėlesni sutarties pakeitimai atitinka jiems sutartyje keliamus reikalavimus (formos, turinio, šalių, kalbos ir kt.);
- ar sutarties sąlyga yra įsigaliojusi, t. y. reikia atkreipti dėmesį į tai, kokios sutarčių įsigaliojimo taisyklės nurodytos sutartyje ar jos pakeitimuose, galbūt atskirų sąlygų įsigaliojimui numatyti skirtingi terminai. Jei tam tikros sutarties sąlygos įsigaliojimas siejamas su terminu apibūdintu ne konkrečia kalendorine data, o tam tikru įvykiu, reikia aiškintis, ar jis jau įvyko ir ar galima kalbėti apie tos sąlygos įsigaliojimą;
- ar sutarties sąlyga nėra panaikinta, t. y., ar po sutarties sudarymo vėliau nebuvo jos pakeitimų, kuriais tam tikros sąlygos pripažintos netekusiomis galios;
- ar sutarties sąlyga neprieštarauja kitoms tos pačios sutarties sąlygoms;
- ar sutarties sąlyga neprieštarauja imperatyviosioms teisės normoms.

Sisteminis sutarties aiškinimas naudojamas ir norint nustatyti sutarties tekste vartojamos sąvokos reikšmę, kai sąvokos apibūdinimas pateikiamas kitoje sutarties dalyje. Tuomet sutarties sąlygą, kurioje yra tokia sąvoka, reikia aiškinti atsižvelgiant į

---

¹⁰⁹ *Cit. op.* 108.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto savivaldybė v. UAB „Leandra“, Nr. 3K-3-411/2004, kat. 45.1; 45.5.

¹¹¹ *Cit. op.* 99, p. 194-202.

¹¹² *Ibidem.*

sutartyje pateikiamą sąlygos apibrėžimą. Taigi pastebėtina, kad sisteminis sutarties aiškinimo principas praktikoje dažnai taikomas su lingvistiniu aiškinimo principu.

Sisteminio sutarties aiškinimo principo netaikymas gali lemti neteisingą ir nepagrįstą ginčo išsprendimą. Kaip pavyzdys paminėtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos priimta nutartis¹¹³, kurioje konstatuota, jog byla nagrinėję teismai ginčijamo paskolos sutarties punkto turinį išaiškino netinkamai, neatsižvelgdami į šiame punkte nurodytų sąlygų prasmę, pobūdį ir santykį su kitomis sutarties sąlygomis. Ginčijamame paskolos sutarties punkte buvo numatytas paskolos gavėjo įsipareigojimas už laiku negrąžintą paskolą mokėti 26 procentus metinių palūkanų. Tuo tarpu kitas sutarties punktas numatė, jog paskola suteikiama numatant 18 procentų metinių palūkanų normą. Taigi palūkanų normos padidinimas 8 procentais (26 procentai – 18 procentų) tiesiogiai susietas su termino grąžinti paskolą praleidimu. Šis palūkanų padidinimas iš esmės yra pinigų suma, kurią skolininkas įsipareigojo mokėti už prievolės grąžinti paskolą įvykdymo termino praleidimą. Be įprastomis aplinkybėmis už naudojimąsi paskola mokamų 18 procentų į šiame punkte nurodytą sąlygą inkorporuota ir 8 procentų sankcija už termino grąžinti paskolą praleidimą. Tuo tarpu žemesniųjų instancijų teismai laikė, jog sutarties sąlyga dėl 26 procentų metinių palūkanų yra susitarimas dėl delspinigių. Tačiau atsižvelgiant į sutarties minėtos sąlygos santykį su kitomis paskolos sutarties sąlygomis, turėjo būti pripažinta, kad nustatytu sutartyje terminu negrąžinęs paskolos, paskolos gavėjas įsipareigojo mokėti bankui 18 procentų metinių palūkanų ir 8 procentus metinių delspinigių nuo negrąžintos paskolos sumos.

Sistemiškai sutartį aiškinti būtina ne tik iškilus klausimų dėl jos vykdymo tinkamumo, bet ir aiškinantis sutarties nutraukimo pagrįstumą¹¹⁴.

Apibendrinant reiktų pastebėti, jog sisteminio sutarties aiškinimo principas reikalauja analizuoti sutartį kaip šalių suderėtų sąlygų visumą, nes atskiros sąlygos aiškinimas atsietai nuo visos sutarties konteksto gali sąlygoti visiškai kitokio rezultato, negu kad šalys tikėjosi sudarydamos sutartį, gavimą.

---

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. V. Zigmantas, Nr. 3K-3-719/2002, kat. 37.6; 39.6.1; 57.1; 87.5.2; 95.2; 107.1.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Ortopedijos paslaugos“ v. Kredyt Bank S.A., Nr.3K-7-379/2003, kat. 31.5.; 37.8.; 39.6.1.; 45.5.

Teleologinio sutarties aiškinimo principas

Šio principo esmę tiesiogiai išreiškia pavadinimas (gr. *teos* – tikslas)¹¹⁵.

Teleologinis sutarties aiškinimo principas įtvirtintas Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 2 dalyje, kuri aiškinant sutartį įpareigoja atsižvelgti ne tik į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, sudarymo aplinkybes, įprastines sąlygas, bet ir į sutarties sudarymo tikslą, t. y. į tai, ko šalys, sudarydamos sutartį, siekė.

Sutarties tikslas gali padėti atskleisti sutarties šalių tikruosius ketinimus, sutarties sąlygų prasmę, užpildyti sutarties spragas, taip pat palengvinti sutarties rūšies, pobūdžio, šalių tarpusavio teisių ir pareigų apimties nustatymą¹¹⁶.

Praktikoje teleologinio sutarties aiškinimo principas naudojamas su kitomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis. Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pažymėjęs, jog „*Vienas sutarčių aiškinimo principų jos tikslų aiškinimas. Teismai nustatė, kad nuomos objektas negyvenamosios patalpos, numatytos komercinei veiklai vykdyti. Šių patalpų pertvarkymas atitiko abiejų Sutarties šalių ketinimus ir šiuos ketinimus jos įtvirtino Sutartyje*¹¹⁷“.

Pastebėtina, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija laikosi nuomonės, jog sutarčių aiškinimo taisyklės neturi būti suabsoliutinamos, neturi paneigti sutarties šalių ketinimų ir tikslų.

Tokia nuostata buvo suformuluota byloje¹¹⁸ „, kurioje susidurta su sutartyje vartojamos „kredito institucijos“ sąvokos aiškinimu. Teismas konstatavo, jog atsižvelgiant į privatizavimo teisinių santykių pobūdį ir su tuo susijusius pirkėjo įsipareigojimus privatizuojamo objekto atžvilgiu, teismai, aiškindami sutarties nuostatas, turėjo visų pirma nustatyti, ko šalys siekė sutarties sąlyga, įpareigojančia įkeisti dalį akcijų ieškovui, jei jos įkeičiamos kredito institucijai, taip pat nustatyti, ar šios sutarties nuostatos reiškia išlygą, kad leidžiama įkeisti akcijas tik jų įsigijimą finansavusiai kredito institucijai, ir draudžia akcijų įkeitimą bet kuriems kitiems tretiesiems asmenims, ar, atvirkščiai, be apribojimų leidžia įkeisti akcijas tretiesiems asmenims, išskyrus kredito institucijas, kurioms akcijos gali būti įkeistos tik su tam tikromis sąlygomis, taip pat spręsti, ar tokios sutarties nuostatos yra sąžiningos. Taip pat buvo pabrėžta, jog visas

¹¹⁵ Cit. op. MIKELĖNIENĖ, Dalia, MIKELĖNAS, Valentinas. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo problemos*. Justitia, Vilnius, 1999, p. 206.

¹¹⁶ Cit. op. 108.

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto savivaldybė v. UAB „Leandra“, Nr. 3K-3-411/2004, kat. 45.1; 45.5.

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium“ et al., Nr. 3K-3-17/2006, kat. 35.6.1; 45.4(S).

sutarties nuostatas būtina vertinti privatizavimo procesą reglamentuojančių teisės normų, turto privatizavimu siekiamų tikslų bei su tuo susijusių privatizavimo sutartyje nustatytų pirkėjo įsipareigojimo privatizuojamo objekto atžvilgiu kontekste.

***Contra proferentem* taisyklės taikymas**

Contra proferentem taisyklė, dar vadinama *in dubio contra stipulatorem*, įtvirtinta Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 4 dalyje, kuri nustato, kad tuo atveju, kai abejojama dėl sutarties sąlygų, jos aiškinamos tas sąlygas pasiūliusios šalies nenaudai ir jas priėmusios šalies naudai, taip pat pabrėžiama, jog visais atvejais sutarties sąlygos turi būti aiškinamos vartotojų naudai ir sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai.

Iš pirmo žvilgsnio neaiškumą dėl šios taisyklės taikymo gali kilti tuomet, kai konkrečią sąlygą įtraukti į sutartį *pasiūlo* viena šalis, bet šią sąlygą sutartyje *suformuluoja* kita šalis. Formaliai taikant Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 4 dalį, kurioje sutarties sąlyga turi būti aiškinama ją pasiūliusios šalies nenaudai, išeitų, kad ir šioje situacijoje sąlygą pasiūlusi šalis turėtų atsidurti blogesnėje padėtyje. Tačiau juk galimi atvejai, kai šalis, suformuluodama sąlygą pagal priešingos šalies pasiūlymą, gali visiškai ne taip interpretuoti tai, ką ta šalis iš tikrųjų turėjo omenyje. Manytina, jog nagrinėjamoje situacijoje negalimas pažodinis Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas *contra proferentem* taisyklės taikymas, o sąlygą pasiūliusia šalimi reiktų laikyti tą šalį, kuri ją suformulavo ir jos nenaudai minėtą sąlygą aiškinti.

Contra proferentem taisyklė taikoma aiškinant standartines sutarties sąlygas ir ginant prisijungimo būdu sudariusios ekonomiškai silpnesnės šalies (kuri dažnu atveju kartu yra ir vartotojas) interesus.

Kalbant apie vartojimo sutarčių aiškinimą, svarbu paminėti 1993 m. balandžio 5 d. Europos Tarybos direktyvą 1993/13/EBB dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo sutartyse¹¹⁹ (toliau – Nesąžiningų sąlygų direktyva), kuri priskiriama prie Europos Sąjungos vartotojų sutarčių teisę reglamentuojančių direktyvų ir yra laikoma svarbiausia vartotojų sutarčių teisės direktyva¹²⁰. Šios direktyvos 5 straipsnis įtvirtina *contra proferentem* taisyklę, kuri reiškia, jog atsiradus abejonių dėl sąlygos reikšmės, aiškinama vartotojo naudai. Nesąžiningų sąlygų direktyvos įtvirtintos *contra proferentem* taisyklės ypatumas yra tas, kad ji netaikoma ginti kolektyviniams vartotojų interesams. Tokia nuostata sąlygota atskirų valstybių praktikos – pavyzdžiui, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje kolektyviniuose ginčiuose *in dubio contra stipulatorem* taisyklė apsiverčia ir taikoma ne vartotojui palankiausia aiškinimo taisyklė, bet vartotojui nepalankiausia aiškinimo taisyklė. Toks skirtingas traktavimo būdas grindžiamas skirtingu tikslu – individualiame procese siekiama, kad atskiras vartotojas nepatirtų neaiškių sąlygų rizikos, o ginant

---

¹¹⁹ OJ L 1993 95/29.

¹²⁰ BUBLIENĖ, D. Skaidrumo principas ir nesąžiningų sąlygų direktyva. *Teisė*, 2006, nr. 58, p. 7-21.

viešąjį interesą yra svarbu bendrai pašalinti neaiškia sąlyga iš sutarties, tačiau vartotojui palankia aiškinimo taisykle neįmanoma tokios sąlygos pašalinti ir todėl ji ir toliau gali būti naudojama¹²¹.

Kaip rodo naujausia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, žemesniųjų instancijų teismai ne visada aiškindami sutartis vadovaujasi *contra proferentem* taisykle: byloje *UAB „Pamario sargas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybė* buvo ginčijama nuomos sutarties sąlyga dėl nuomos objekto (automobilių saugojimo aikštelės) pagerinimo, nustatyta nuomotojo pageidavimu, nes šis siekė tinkamai sutvarkyti apleistą aikštelę. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad, aiškindamas ginčijamą nuomos sutarties sąlygą, apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į *contra proferentem* sutarties aiškinimo taisyklę, pagal kurią sutarties sąlyga, dėl kurios abejojama, turi būti aiškinama ją pasiūliusios šalies nenaudai¹²².

Teismų praktikoje *contra proferentem* taisyklės taikymas ypač dažnai pasireiškia aiškinant draudimo sutarčių sąlygas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija ne kartą yra pasisakiusi, jog draudimo sutartis yra sudaroma prisijungimo būdu, šios sutarties sąlygos yra standartinės, t.y. vienašališkai nustatytos draudiko, todėl draudėjas pripažintinas silpnesne sutarties šalimi. Dėl šios priežasties draudėjo teisės ir interesai turi būti ginami prioritetiškai, siekiant apsaugoti jį nuo galimų nesąžiningų draudimo sutarties standartinių sąlygų ir tokiu būdu užtikrinant nelygiaverčių sutarties šalių interesų pusiausvyrą¹²³.

Be to, tai, kad draudikas, būdamas stipresniaja sutarties šalimi ir oferentu sudarant sutartį, vienašališkai pasiūlo savo sąlygas kontrahentui (draudėjui), jokių būdu nereiškia, kad draudikas sutarties vykdymo metu galėtų išaiškinti sutarties sąlygas tokia linkme, jog būtų pakeisti draudiko išankstiniai, sutartyje numatyti įsipareigojimai. Civilinio kodekso 6.193 straipsnio 4 dalyje numatyta taisyklė susijusi su silpnesniosios šalies sutartiniuose santykiuose gynimo principu, reiškiančiu, kad, šalims esant nelygiavertėmis viena kitai, tokių sutarties šalių lygiateisiškumu grindžiamas kiekvienos iš šalių interesų gynimas kompensuojamas kitais būdais – teismo aktyvesniu vaidmeniu procese išaiškinant šalių teises ir pan., nepaisant dominuojančios šalies buvimo, šalių interesų pusiausvyros

---

¹²¹ *Cit. op.* 120.

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pamario sargas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-649/2006, kat. 50.4 (S).

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 24 d. nutartis civilinėje byloje *N. Pocius v. UAB „Ergo Lietuva“*, Nr. 3K-3-911/2002, kat. 67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pozicija“ v. AB „Lietuvos draudimas“* Nr.3K-3-486/2000, kat. 67; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje *S.Lisovskis v. AB „Lietuvos draudimas“*, Nr. 3K-3-581/2000, kat. 67; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Geoterma“ v. AB „Klaipėdos energija“*, Nr. 3K-3-134/2004, kat. 37.4; 37.6; 37.7.

užtikrinimu, griežtesnės sutartinės atsakomybės stipresniajai šaliai taikymu, atsižvelgus į didesnius reikalavimus, keliamus stipresniosios šalies profesinei veiklai ir kt. Todėl kuomet draudikas draudimo sutarties sudarymo metu išaiškina palankiai draudėjui draudimo sąlygą, tačiau įvykus draudiminių įvykiui, tą pačią sąlygą aiškina kitaip, sau palankiu būdu, tai vertintina nesąžiningu spaudimu draudėjo kaip silpnesniosios sutarties šalies atžvilgiu¹²⁴.

Ypač gausi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika aiškinant draudimo sutarties sąlygas, apibūdinančias draudiminius ir nedraudiminius įvykius. Vienoje iš tokių bylų¹²⁵ buvo pasisakyta, jog nedraudiminiai įvykiai yra esminė draudimo sutarties sąlyga, todėl jie turi būti apibrėžti aiškiai ir nedviprasmiškai, o esant abejonėms, draudimo sutarties sąlygos turi būti aiškinamos sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai. Taigi vadovaujantis *contra proferentem* taisykle buvo aiškinama draudimo taisyklėse numatyta sąlyga, apibrėžianti nedraudiminius įvykius: „nedraudiminiais laikomi įvykiai, kurie atsitiko dėl transporto priemonės sugadinimo arba sunaikinimo dėl saugumo technikos reikalavimų ir/arba transporto priemonės eksploatavimo taisyklių nesilaikymo“. Vadovaudamasis gramatine ir sistetine draudimo taisyklių analize, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas padarė išvadą, jog minėtame punkte nedraudiminis įvykis siejamas daugiau su pačios transporto priemonės technine būkle, bet ne su vairuotojo elgesiu vairuojant automobilį. Aiškinant šią nuostatą kitaip, t.y. siejant ją su vairuotojo kalte vairuojant transporto priemonę, sausumos transporto priemonių draudimas nuo avarių, esant privalomam civilinės atsakomybės draudimui, prarastų savo reikšmę, kadangi draudėjams, apsidraudusiems savo turtinį interesą būtent šiuo draudimu, atsitikus draudiminių įvykiui yra galimybė kompensuoti nuostolius atsiradusius ir dėl paties draudėjo kaltės, išskyrus atvejus, kai draudiminis įvykis atsiranda dėl draudėjo tyčios.

Kalbant apie draudimo sutarčių sąlygų, numatančių draudiminius įvykius, aiškinimą, paminėtina byla *UAB "Olegas ir sūnus" v. UAB "Lietuvos žemės ūkio banko draudimas"*¹²⁶, kurioje buvo sprendžiamas ginčas, kilęs dėl to, ar turto užvaldymas sukčiavimo būdu laikytinas draudiminiu įvykiu, nes transporto priemonių draudimo taisyklės kaip draudiminį įvykį numatė tik vagystę, kuri buvo apibūdinta kaip „transporto priemonės pavogimas, pagrobimas ar atskirų transporto priemonės detalių, dalių ar agregatų pavogimas“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog draudiminis

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje O. D. v. AB "Lietuvos draudimas", Nr. 3K-3-1150/2003, kat. 21.2.2.9; 37.6; 37.7; 67.

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje M. D. v. UAB "Baltijos garantas", Nr. 3K-3-1445/2002, kat. 67.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB "Olegas ir sūnus" v. UAB "Lietuvos žemės ūkio banko draudimas", Nr. 3K-7-175/2003, kat. 45.8; 67.

įvykis, vadinamas vagyste, turi būti aiškinamas tokia prasme, kaip vagystę suvokia paprastas, normalus asmuo. Jam nėra svarbus turto netekimo būdas. Svarbiausią reikšmę turi faktas, kad savininkas netenka turto, nežino, kur jis yra ir turi pagrindo manyti, kad jį kitas asmuo pasisavino. Turtas gali būti užvaldytas atvirai ar slapta ir paverstas kito asmens nuosavybe. Jis gali būti neteisėtai išgautas iš teisėto valdymo panaudojant fizinę jėgą, prievartą, apgaulę ar teises priemones, pavyzdžiui, sutartis. Turto savininko požiūriu draudimine apsauga nuo vagystės reikalinga apdrausti transporto priemonės netekimo riziką, kuri siejama su nuosavybės teisių praradimu, kai turtą pasisavina kiti asmenys. Kai vertingą turtą civilinės sutarties sudarymo būdu išsinuomoja ir savininkui ar valdytojui negražina pašaliniai asmenys, tai draudimo teisinių santykių prasme šis faktas gali būti vertinamas kaip vagystė. Tokią išvadą Lietuvos Aukščiausiasis Teismas padarė atsižvelgęs ir į tai, kad draudimo sutartis sudaroma prisijungimo būdu ir prie jos prisijungiantis asmuo neturi galimybių daryti esminę įtaką sutarties sąlygoms, todėl jo teisės, aiškinant sutarties nuostatas, turi būti labiau ginamos ir neaiški sutarties nuostata turi būti aiškinama palankesne prisijungusiai šaliai prasme¹²⁷.

Pastebėtina, jog byloje *UAB "Olegas ir sūnus" v. UAB "Lietuvos žemės ūkio banko draudimas"* buvo išplėta vagystės, kaip draudiminio įvykio, aiškinimo praktika, pradėta dar 2000 m. byloje *UAB "Balticar" v. AB "Lietuvos draudimas"*¹²⁸, kurioje taip pat buvo pripažinta, jog vagystė kaip draudiminis įvykis turi būti siejama su turto dingimu, kai ši sąvoka yra suprantama bendriausia prasme, o tai reiškia, kad turto savininkas, neturėdamas žinių apie turto buvimo vietą, gali manyti tą turtą esant dingusį.

Nepaisant tokios susiformavusios vagystės, kaip draudiminio įvykio, aiškinimo praktikos, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne visada jos laikosi, pavyzdžiui, byloje *UAB „Algava“ v. AB „Lietuvos draudimas“*¹²⁹, kuri, nors ir buvo išnagrinėta po dviejų aukščiau paminėtų bylų, tačiau joje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išsakyta pozicija priešinga tai, kuri buvo suformuota anksčiau nagrinėtose bylose: „<...> teismai pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles, suformuluotas Civilinio kodekso 6.193 straipsnyje, išplėtė vagystės, kaip draudiminio įvykio sampratą, aiškindami šią sampratą bendriausia prasme ir prilygindami bet kokiam draudiminio turto praradimui bei netekimui, nors šalyje buvo susitarę dėl draudžiamų turto praradimo atvejų <...>, toks vagystės, kaip draudimo įvykio aiškinimas išplėtė draudimo sutartyje susitartus draudiminės rizikos atvejus.“ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat pažymėjo, jog apeliacinės instancijos teismas

---

¹²⁷ *Cit. op.* 126.

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Balticar" v. AB "Lietuvos draudimas"* Nr. 3K-3-561/2000, kat. 43.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Algava“ v. AB „Lietuvos draudimas“*, Nr. 3K-3-268/2004, kat. 67.

aiškindamas vagystę, kaip draudiminį įvykį, nepagrįstai vadovavosi Aukščiausiojo Teismo nutartyse (priimtose jau minėtose bylose - UAB „Olegas ir sūnus“ v. UAB „Lietuvos žemės ūkio banko draudimas“ bei „Algava“ v. AB „Lietuvos draudimas“) suformuota praktika, kuri taikytina tik tuo atveju, kai draudiminio įvykio draudimo taisyklės neindividualizuoja, tuo tarpu nagrinėjamoje byloje draudikas draudimo taisyklėse apibrėžė draudiminio įvykio sampratą, o draudėjas su ja sutiko, prisijungdamas prie sutarties¹³⁰. Autorės nuomone, su tokiu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimu šioje byloje negalima sutikti dėl dviejų priežasčių:

- Pirma, teiginys, jog bylose UAB „Olegas ir sūnus“ v. UAB „Lietuvos žemės ūkio banko draudimas“ bei „Algava“ v. AB „Lietuvos draudimas“ suformuota vagystės, kaip draudiminio įvykio, aiškinimo praktika gali būti taikoma tik tuomet, kai draudimo taisyklėse šis draudiminis įvykis neindividualizuojamas (neapibūdinamas detaliau), visiškai nepagrįstas, nes byloje UAB „Olegas ir sūnus“ v. UAB „Lietuvos žemės ūkio banko draudimas“ vagystė, kaip draudiminis įvykis, draudimo taisyklėse buvo apibūdintas kaip „transporto priemonės pavogimas, pagrobimas ar atskirų transporto priemonės detalių, dalių ar agregatų pavogimas“. tačiau tai nesudaro pagrindo teigti, jog toks apibrėžimas draudimo santykių kontekste negali būti aiškinamas taip, kaip jį supranta paprastas asmuo, kuriam svarbus turto praradimo faktas, o ne būdas;

- Antra, teiginys „draudikas draudimo taisyklėse apibrėžė draudiminio įvykio sampratą, o draudėjas su ja sutiko, prisijungdamas prie sutarties“ leidžia daryti išvadą, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas draudimo sutartį aiškino nesivadovaudamas *contra proferentem* taisykle, nes neatkreipė dėmesio į tai, kad prie sutarties prisijungiantis asmuo neturi galimybių daryti esminės įtakos sutarties sąlygoms, todėl tokio asmens teisės aiškinant sutarties nuostatas, turi būti labiau ginamos ir neaiški sutarties nuostata turi būti aiškinama jam palankesne prasme.

Taigi, *contra proferentem* taisyklės taikymas aiškinant sutartį leidžia apginti silpnesnės sutarties šalies, negalėjusios daryti įtakos sudarytos sutarties sąlygų nustatymui, interesus, o šios taisyklės ignoravimas gali sąlygoti nepagrįsto rezultato gavimą.

---

¹³⁰ Cit. op. 129.

Kalbų neatitikimai

Sutarties teksto kalbų neatitikimas tampa aktualia problema tuomet, kai sutartis sudaroma su užsienio kontrahentais ir sutartis sudaroma keliomis kalbomis.

Civilinio kodekso 6.194 straipsnis nurodo, kad tuomet, kai sutartis sudaryta dviem ar daugiau kalbų ir kiekvienas sutarties tekstas turi tokią pat teisinę galią, bet skirtingomis kalbomis surašyti sutarties tekstai neatitinka vienas kito, tai pirmenybė suteikiama pirmiausia surašytam tekstui. Be abejo, sutarties laisvės principas leidžia šalims pačioms numatyti, kuria kalba surašytas sutarties tekstas turi pirmumą ir kuriuo tekstu turi būti vadovaujantis kilus tam tikrų neaiškumų. Jei šalys šio klausimo neaptarė, aiškinant sutartį turėtų būti taikoma minėta anksčiausiai surašyto sutarties teksto pirmumo taisyklė¹³¹. Pavyzdžiui, jei sutartis sudaroma anglų kalba, kuri nėra vienai iš šalių nėra gimtoji, jos tekstas išverčiamas į kiekvienos šalies gimtąją kalbą ir susitariama, kad visi trys sutarties egzemplioriai turi vienodą teisinę galią, tai neatitikimo tarp šių tekstų atveju pirmenybė turėtų būti teikiama angliškajam sutarties variantui, nes jis buvo surašytas anksčiausiai.

Pripažįstama, jog esant nesutapimų tarp sutarties egzempliorių, sudarytų keliomis kalbomis, dažnu atveju šalies, kuri suformulavo originalų sutarties tekstą, atžvilgiu taikytina ir *contra proferentem* taisyklė¹³².

---

¹³¹ *Cit. op.* 108, p. 254.

¹³² ZIMMERMANN, R. Grundregeln des Europäischen Vertragsrecht, Teile I-II. Munchen: European Law Publishers, 2002, p. 354-355.

Sutarties spragos ir jų užpildymas

Norint išsiaiškinti sutarties turinį, gali nepakakti vien tik pašalinti šalių sudarytoje sutartyje esančius neaiškumus ar dviprasmiškas sąlygas. Dažnu atveju po sutarties sudarymo paaiškėja jos spragos ir tokiu atveju sutartį reikia papildyti naujomis sąlygomis.

Su sutarties spragomis susiduriama tuomet, kai šalys sutartyje neaptaria kokių nors sąlygų, reikalingų sutarties vykdymui (pavyzdžiui, taikytinos teisės¹³³, ir kt.) Tokia situacija gali susiklostyti tada, kai šalys tam tikrų dalykų neaptarė, nes paprasčiausiai jų nenumatė, tuo labiau, kad visų gyvenimo situacijų aptarti ar numatyti net ir neįmanoma. Aišku, galimas ir toks atvejis, kad viena iš šalių dėl tam tikrų subjektyvių priešasčių kokios nors sąlygos į sutartį neįtraukė sąmoningai. Vienaip ar kitaip, atsižvelgiant į tai, kad sutarties laisvės principas leidžia šalims savo nuožiūra nustatyti įstatymams neprieštaraujančias tarpusavio teises ir pareigas, po sutarties sudarymo susidūrus su jos spraga, šalys gali sudaryti papildantį sutartį susitarimą ir tokiu būdu minėtą spragą užpildyti. Šalims dėl sutarties spragų užpildymo nesusitarus, kilusį ginčą tenka spręsti teismui.

Civilinio kodekso 6.195 straipsnis nustato, jog vienos iš šalių reikalavimu sutarties spragas teismas gali pašalinti, atsižvelgdamas į dispozityviasias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus. Tuo atveju, kai šalių neaptartos sąlygos įstatymo normos nereglamentuoja (taigi susiduriama ir su teisės spraga), teismas pagal Civilinio kodekso 6. 156 straipsnio 6 dalį gali remtis dar ir papročiais, įstatymų ar teisės analogija.

Lietuvos teisės doktrinoje pripažįstama, jog spragų užpildymas nėra sutarties aiškinimas tiesiogine prasme ir tokiu atveju su juo susiduriama netiesiogiai¹³⁴, tuo tarpu Europos sutarčių teisės principų komentatoriai sutarties spragų užpildymą vadina papildomu sutarties aiškinimu¹³⁵ (vok. - *ergänzende Vertragsauslegung*), taigi tiesioginis ryšys tarp sutarčių aiškinimo ir spragų užpildymo čia akivaizdus. Papildomas sutarčių

---

¹³³ Sutartinėms prievolėms taikytinos teisės klausimas kyla tuomet, kai tarp šalių susiklostę santykiai ar civilinė byla turi tarptautinį (užsienio) elementą, pavyzdžiui, sutartis vykdoma užsienio valstybėje, turtas, esantis ginčo objektu, yra užsienio valstybėje ir pan. Civilinio kodekso 1.10 straipsnio 1 dalis numato atvejus, kai teisiniame santykiui, turinčiam tarptautinį (užsienio) elementą turi būti taikoma ne Lietuvos, o atitinkamos užsienio valstybės teisė. Tai gali numatyti Lietuvos ir atitinkamos užsienio valstybės sudaryta tarptautinė sutartis, Lietuvos tarptautinės privatinės teisės kolizinės normos (Civilinio kodekso 1.15-1.62 straipsniai) arba šalių susitarimas. Galimybė šalims susitarti dėl jų teisėms ir pareigoms taikytinos teisės išplaukia iš sutarties laisvės principo. Esant tokiam susitarimui, kilusį ginčą teismas spręš taikydamas šalių pasirinktą teisę. Taikytiną užsienio teisę Civilinis kodeksas apibrėžia kaip visas teisės normas, taikytinas byloms faktams pagal tą teisę, t. y. visas materialiosios teisės normas, reglamentuojančias ginčo santykį.

¹³⁴ *Cit. op.* 108, p. 254-255.

¹³⁵ *Cit. op.* 132, p. 341.

aiškinimas – Vokietijos teismų praktikos vaisius, o juo vadovaujantis, teismai šalių santykiams taiko sąlygas, kurios sutartyje nenumatytos, tačiau dėl kurių šalis buvus sutarus galima preziumuoti ar protingai numanyti. Vokietijos doktrina nedaro skirtumo, ar tam tikri dalykai sutartyje liko neaptarti per apsirikimą ar sąmoningai, taip pat nesureikšmina, ar spragų šalinimo klausimas iškilo iš karto po sutarties sudarymo, ar vėliau¹³⁶). Vokietijos prievolių teisės vadovėlyje pateikiamas toks papildančio aiškinimo pavyzdys: pardavėjas parduoda savo kepinių parduotuvę, o aukštesnę jos kainą nustato atsižvelgęs į strategiškai patogią parduotuvės buvimo vietą. Neilgai trukus po pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo, pardavėjas atidaro kitą, analogišką parduotuvę visiškai gretimai tos parduotuvės, kurią įsigijo pirkėjas. Aiškinant kepinių parduotuvės pirkimo – pardavimo sutartį remiantis papildančiu sutarčių aiškinimu, išeitu, jog pardavėjas negali atidaryti antros parduotuvės minėtomis aplinkybėmis, nes šalys, susitardamos dėl pirmosios parduotuvės pardavimo kainos, atsižvelgė į tai, kad pirkėjui turi pasilikti ir pardavėjo parduotuvės klientai.

Sutarties spragos gali būti užpildomos atsižvelgiant į numanomas sutarties sąlygas, kurios nustatomos remiantis tikrąja šalių valia, sutarties tikslu ir prigimtimi, sąžiningumo bei sąžiningos dalykinės praktikos principais.

Šalių valia svarbi užpildant sutarties spragas tuo aspektu, kad aiškinamasi numanomi šalių ketinimai, atsižvelgiant į tai, kaip šalys, elgdamosi kaip protingi ir sąžiningi žmonės, elgtųsi, jeigu į nesureguliuotą situaciją patektų dėl trečiųjų asmenų, tokie atvejai dar vadinami savotišku hipotetinės šalių valios kriterijumi (vok. – *hypothetische Parteiwille*), kuris taip pat reiškia, jog sutarties spraga bus užpildoma remiantis ne ta taisykle, kurios taikymu suinteresuota viena iš šalių ir tuo sugeba įtikinti kitą šalį, bet ta, kurią šalys taikytų atsižvelgę į sutarties tikslą, verslo papročius ir sąžiningumo principą, kuris reikalauja įvertinti abiejų šalių interesus¹³⁷.

Sutarties prigimtis ir tikslas užpildant spragas leidžia įvertinti, kokių būdu sutartį būtų geriausia vykdyti. Svarbu atsižvelgti ir į sąlygas, kurios įprastai būna panašiose sutartyse.

Sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principai įpareigoja teismą analizuoti sutartį objektyviu būdu, kaip kiekvienas principas reikalauja¹³⁸. Tačiau tai jokių būdu nereiškia, kad teismas užpildydamas sutarties spragas, gali daryti išvadas, kurios

---

¹³⁶ JAUERNIG, Othmar. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*, Aufl. 7, München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1994, p. 115.

¹³⁷ BROX, Hans. *Allgemeines Schuldrecht*, 19 Aufl., München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, p. 50-54.

¹³⁸ ZIMMERMANN, R. *Grundregeln des Europäischen Vertragsrecht, Teile I-II*. München: European Law Publishers, 2002, p. 361-365.

prieštarauja faktiniam šalių susitarimui. Negalimas sutarties papildymas vien tik todėl, kad ji teisėjui, nagrinėjančiam šalių ginčą, atrodo protinga. Literatūroje vienareikšmiškai pasisakoma, jog teisėjas turi vadovautis esančiais šalių susitarimais ir juos tobulinti, atsižvelgiant į sutarties tikslą ir šalių interesus, kad nesureguliuoti klausimai būtų išspręsti ta pačia dvasia, kuri egzistavo sudarant sutartį¹³⁹.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika pildant sutarties spragas nėra gausi. Autorės nuomone, tai anaipol nereiškia, jog praktikoje su sutarties spragomis susiduriama retai, labiau tikėtina, jog šalys, susidūrusios su tam tikra situacija, kurios sutartyje neaptarė, sudaro papildomą susitarimą, kuriuo išsprendžia iškilusius neišskumus.

Pirmoji Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, kurioje nagrinėtas sutarties spragu užpildymo klausimas, yra priimta 1999 m. spalio 27 d.¹⁴⁰, taigi, remiantis doktrinos suformuluotomis sutarties aiškinimo taisyklėmis, nes naujasis Civilinis kodeksas dar nebuvo įsigaliojęs. Šioje byloje žemesniųjų instancijų teismai nepagrįstai pripažino, jog šalys sudarė paskolos sutartį, nes raštu būtinos paskolos sutarties sąlygos buvo neaptartos. Byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, jog teismas jokių atvejų negali už šalis nustatyti esminių sutarties sąlygų t.y. negali šalims sudaryti sutarties, nes tai prieštarautų sutarties laisvės ir konsensualizmo principams. Esant tarp šalių ginčui dėl esminių sutarties sąlygų, šalių tikrąją valią, sudarant sutartį, turi įrodyti sutarties šalys, o neesminių sąlygų nulemtas sutarties spragas gali užpildyti teismas, aiškindamas sutartį ir taikydamas dispozityvias teisės normas. Su tokia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija visiškai galima sutikti, nes juk esmines sutarties sąlygas šalys gali nustatyti tik pačios, išreikšdamos savo suderintą valią. Be abejo, šalims neaptarus neesminių sutarties sąlygų, pavyzdžiui, skolos grąžinimo termino, tokią sutarties spragą teismas galėtų užpildyti taikydamas materialines teisės normas, reglamentuojančias prievolių, kurių įvykdymo terminas neapibrėžtas, įvykdymą.

Kitoje byloje¹⁴¹, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, jog *turtinės teisės pirkimo-pardavimo sutartyje nebuvo įrašyta esminė sąlyga - atlyginimo už perleistą teisę dydis ir mokėjimo laikas, be to, šalys dėl šios esminės sutarties sąlygos bylos nagrinėjimo metu nesutarė, o atsakovas reikalavimo dėl spragos užpildymo nereiškė. Susitarti dėl esminių sutarties sąlygų yra šalių teisė, grindžiama sutarčių laisvės principu, todėl nagrinėjamu atveju teismas ex officio negalėjo nuspręsti už šalis dėl nurodytos esminės*

---

¹³⁹ Cit. op. 1.

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. R. B, Nr. 3K-3-722/1999, kat. 43.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje V. Vilkišienė v. J. Adlis, Nr.3K-3-521/2003, kat. 15.2.2.7.

sutarties sąlygos. Tokia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija diskutuotina pirmiausia dėl to, kad pagal Civilinio kodekso bendrąsias pirkimo-pardavimo sutarčių nuostatas, kurios taikomos ir turtinių teisių pirkimui-pardavimui, nei kaina, nei tuo labiau, jos mokėjimo laikas, nėra laikoma esmine sutarties sąlyga. Be to, aukščiau minėtoje byloje nėra duomenų apie tai, kad pirkimo-pardavimo sutarties šalys kainą ar mokėjimo laiką būtų laikiusios esmine sudaromos sutarties sąlyga. Atsižvelgiant į tai, manytina, jog šalims neaptarus turtinės teisės pardavimo kainos bei mokėjimo laiko ir kilus ginčui dėl to, teismas šia sutarties spragą turėjo užpildyti ex officio, pasirėmęs dispozityviomis Civilinio kodekso 6.313-6.314 straipsnių normomis.

Sutarties spraga gali atsirasti ir tuomet, kai tam tikra sutarties sąlyga pripažįstama negaliojančia, pavyzdžiui, teismas, nustatęs, jog vartojimo sutarties sąlyga yra nesąžininga, ir ją pripažinęs negaliojančia, turi teisę sutartį atitinkamai modifikuoti, užpildydamas sutarties spragą, atsiradusią dėl nesąžiningos sutarties sąlygos pripažinimo negaliojančia¹⁴².

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje sutarties tekstinių įrašų neatitiktis sutarties šalių tikriesiems ketinimams taip pat gali būti vertinama kaip sutarties spraga¹⁴³. ir jai pašalinti gali būti taikomas Civilinio kodekso 6.195 straipsnis, pagal kurį teismas gali nustatyti tam tikras sutarties sąlygas, atsižvelgdamas į dispozityvias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus. Tokia pozicija buvo grindžiama konkrečia situacija: „<...> *jeigu derybose dėl sutarties sudarymo šalys mainų sutarties grafiniame priede – žemės sklypo plane – suderino, kokio žemės sklypo dalis, į kokį kitą turtą arba į kitą žemės sklypo dalį yra keičiama, kokio dydžio ir kur yra keičiamosios dalys, kur eina naujoji riba tarp naudojamų sklypo dalių, t. y. jeigu susitarimas grafiniame priede yra aiškus ir detalus, bet sutarties rašytiniame tekste padaroma klaida dėl mainomų plotų dydžio, tai tokia neatitiktis vienos šalies prašymu gali būti teismo sprendimu ištaisoma, nustatant ar išdėstant rašytinės sutarties teksto sąlygą pagal šalių tikruosius ketinimus. Juos gali įrodyti ne tik žemės sklypo planas, bet ir kiti duomenys: susitarimai dėl statinių išdėstymo (pavyzdžiui, dėl tvoros tvėrimo ant naujos ribos), šalių aiškinimai ir kt. <...>¹⁴⁴“.*

Sutarties spragos užpildymo taikant dispozityvias teisės normas praktikai pailustruoti galima kaip pavyzdį pateikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje 257- oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. UAB „Vilniaus vandenys“, Nr. 3K-3-579/2003, 37.1.; 37.6.; 40.2.; 40.5.

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje D. G. v. J. K. P., Nr. 3K-3-609/2006, kat. 22.4; 46; 124.5 (S).

¹⁴⁴ *Ibidem*.

skyriaus nagrinėtą bylą, kurioje ginčas kilo dėl to, jog šalys prekių pirkimo-pardavimo sutartyse nesusitarė dėl prekių kainos ir kokybės. Abi šios sutarties sąlygos yra tarpusavyje susijusios, nes sutarties dalyko kokybė gali lemti sutarties kainą. Teismas, užpildydamas šią sutarties spragą rėmėsi Civilinio kodekso 6.197 straipsniu, kuriame nustatyta, kad jeigu sutarties dalyko kokybė nei sutartyje, nei įstatymuose nenustatyta, tai ji turi atitikti protingą ir ne žemesnę už vidutinę kokybę, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes. Pagal šią normą, kokybė turi būti nustatyta protinga, tačiau bet kuriuo atveju ji neturi būti mažesnė už vidutinę kokybę. Kadangi atsakovas per dvejus metus nereiškė nei vienos pretenzijos ar nusiskundimo prekių kokybe, todėl teismai turėjo pagrindą nustatyti jų vidutinę kokybę ne žemesnę už vidutinę. Prekių kaina buvo nurodoma sąskaitose-faktūrose ir iš dalies atsakovas už ją apmokėdavo pagal jose ieškovo nurodytas kainas¹⁴⁵.

Kaip jau buvo minėta, sutarties spragos gali būti užpildomos atsižvelgiant į numanomas sutarties sąlygas. Tą pripažįsta ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „*sutarties sąlygos apskritai turėtų būti aiškiai išreikštos, bet jos gali būti ir numanomos. Šalims Sutartyje aptarus komercinei veiklai nuomojamų patalpų pertvarkymo terminus, tai, kad statybos remonto darbų dvejų metų laikotarpiu nebus įmanomas nuomos mokestis bei nustačius kitas reikšmingas aplinkybes, teismai pagrįstai nusprendė, kad nuomotojas Sutartyje leido nuomininkui pertvarkyti nuomos objektą, nors tiesiogiai tokio teksto į Sutartį neįrašė*¹⁴⁶“.

Sutarties spragų užpildymas jokiu būdu negali sąlygoti sutarties turinio išplėtimo tokiu būdu, kokio sudarydamos sutartį šalys negalėjo numatyti.

---

¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Balastas“ v. AB „Darbas“*, Nr. 3K-3-177/2004, kat. 40.3; 37.4; 37.6; 37.7; 37.9.

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto savivaldybė v. UAB „Leandra“*, Nr. 3K-3-411/2004, kat. 45.1; 45.5.

Išvados

1. Sutarties aiškinimo tikslas, nepriklausomai, nuo to, kokios priežastys lėmė jos neaiškumą – nustatyti sutarties turinį, kad šalys galėtų žinoti iš sutarties kylančių tarpusavio teisių ir pareigų apimtį. Tikslaus sutarties turinio nustatymas svarbus sprendžiant ir sutarties galiojimo klausimą, taip pat vertinant, ar iš sutarties kylantys įsipareigojimai buvo įvykdyti tinkamai.

2. Sutarties aiškinimas reikšmingas ne tik sprendžiant tarp šalių kilusį ginčą, bet ir ikisutartinių derybų metu – šalys, sudarydamos sutartį, jos sąlygas gali formuluoti atsižvelgdamos į pozityviojoje teisėje įtvirtintas bei doktrinoje ir teismų praktikoje išplėtotas sutarčių aiškinimo taisykles, turint omenyje tai, kaip viena ar kita sutarties sąlyga gali būti aiškinama ginčo atveju.

3. Civilinis kodeksas Lietuvoje įtvirtina modernias sutarčių aiškinimo taisykles, būdingas daugeliui Europos valstybių ir atspindi ne tik civilizuotų pasaulio valstybių teisės tradicijas, bet ir visuotinai pripažintus tarptautinės privatinės teisės principus.

4. Lietuvoje sutarties aiškinimas yra pripažįstamas fakto klausimu, sprendžiamu pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nesprendžia sutarties aiškinimo klausimo, o pagal kasaciniame skunde nurodytus argumentus patikrina, ar žemesniųjų instancijų teismai tinkamai taikė sutarčių aiškinimo taisykles ir principus.

5. Civiliniame kodekse įtvirtintas subjektyvus sutarties aiškinimo principas negali būti sureikšminamas. Reikia turėti omenyje, jog sutarties šalių ketinimus lemia kiekvienos iš šalių individualios savybės ir poreikiai, taigi šalių ketinimai gali nesutapti. Be to, kilus sutarties šalių ginčui, teisme gali nepavykti nustatyti tikrųjų šalių ketinimų, nes jie gali būti šalių iškreipiami. Todėl, aiškinant konkrečią sutartį, negalima suteikti didesnės reikšmės kuriam nors vienam sutarčių aiškinimo principui, bet būtina kompleksiskai remtis visais, kurie padėtų kiek įmanoma tiksliau kvalifikuoti aiškinamą sutartį ir jos pagrindu susiklosčiusius ginčo šalių teisinius santykius.

Literatūros sąrašas

Norminiai teisės aktai

- 1) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
- 2) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340);
- 3) Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
- 4) 1993 m. balandžio 5 d. Europos Tarybos direktyvą 1993/13/EBB dėl nesažiningų sąlygų vartojimo sutartyse (OJ L 1993 95/29).

Specialioji literatūra

- 1) AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004;
- 2) ATIYAH, P. S. *An Introduction to the Law of Contract*. 5th ed. Oxford: Clarendon Press, 1984;
- 3) BALČIKONIS, R. Sažiningumo principas sutarčių teisėje. *Jurisprudencija*, 2003, t. 41 (33);
- 4) BROX, Hans. *Allgemeines Schuldrecht*, 19 Aufl., München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991;
- 5) BUBLIENĖ, D. Skaidrumo principas ir nesažiningų sąlygų direktyva. *Teisė*, 2006, nr. 58;
- 6) FIKENTSCHER, W. *Schuldrecht*. 8 Aufl. Berlin:Walter de Gruyter, 1992;
- 7) GIRARD, P. F. *Romėnų teisė*. Kaunas, 1932, t. 2;
- 8) JAUERNIG, Othmar. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*, Aufl. 7, München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1994;
- 9) KOTZ, H. *Europaisches Vertragsrecht I*. Tübingen: Mohr, 1996.
- 10) LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2005, II t.;
- 11) MIKELĖNAS, V. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*, pirmasis leidimas, Vilnius: Justitia, 2001;

- 12) MIKELĖNAS, Valentinas, *et al Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*, pirmas tomas, Vilnius: Justitia, 2003;
- 13) MIKELĖNAS, Valentinas. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Monografija*. Vilnius: Justitia, 1999;
- 14) MIKELĖNIENĖ, Dalia, MIKELĖNAS, Valentinas. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo problemos*. Justitia, Vilnius, 1999;
- 15) NEKROŠIUS, I.; NEKROŠIUS, V.; VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Justitia, 1999;
- 16) VOSYLIUS, J. *Lotyniški posakiai ir sentencijos*. Vilnius: Mokslas, 1981;
- 17) ZIMMERMANN, R. *Grundregeln des Europäischen Vertragsrecht, Teile I-II*. Munchen: European Law Publishers, 2002;
- 18) ZIMMERMANN, R. *The Law of Obligations. The Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Jutta, 1993;
- 19) ZIMMERMANN, R., WHITTAKER S. *Good faith in European Contract law*. Cambridge University Press, 2000;
- 20) ZWEIGERT, K.; KOTZ, H. *Lyginamosios teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2001;

Praktinė medžiaga

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimas//Žinios. 1995, Nr. 106- 2381;
- 2) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas//Žinios. 2000, Nr. 105-3318;
- 3) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo valdybos Visagino miesto skyrius v. UAB „Rina“*, Nr. 3K-3-21/1998, kat. 21;
- 4) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje *A. Sachalinskaja v. V. Bugoras*, Nr. 3K-3-225/1999, kat. 43;
- 5) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje *A. S. v. R. B*, Nr. 3K-3-722/1999, kat. 43;
- 6) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje *Ž. Stankevičius v. H. Chadakevičius*, Nr. 3K-7-23/2000, kat. 43;

- 7) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje *A. Češkevičius v. Lazdijų rajono savivaldybė, Lazdijų rajono Leipalingio žemės ūkio bendrovė ir Lazdijų rajono savivaldybės kultūros skyrius*, Nr. 3K-3-215/2000, kat. 36.;
- 8) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *AB "Turto bankas" v. UAB "Vaidluvė", AB "Linas", UAB "Didysis Arkanas"*, Nr. 3K-3-406/2000, kat. 14;
- 9) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Pozicija" v. AB "Lietuvos draudimas"* Nr.3K-3-486/2000, kat. 67;
- 10) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje *S.Lisovskis v. AB "Lietuvos draudimas"*, Nr. 3K-3-581/2000, kat. 67;
- 11) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje *J. Černijenko v. V. Remeikienė ir A. Stolevičius*, Nr. 3K-3-827/2000, kat. 37;
- 12) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje *I. Bunokaitė v. A. Garšva*, Nr. 3K-3-1145/2000, kat. 42;
- 13) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *O. Jarackienė et al. v. UAB "Rudaminos komunalininkas"*, Nr. 3K-3-1356/2000, kat. 43;
- 14) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *R. Linkus v. M. Anilionis*, Nr. 3K-3-1351/2000, kat. 43.
- 15) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Alksnynė" v bendra Lietuvos-Vokietijos įmonė UAB "Holvita"*, Nr.3K-3-451/2001, kat. 19.3, 25.8.2, 45.5;
- 16) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje *Ž. Budros IĮ "Sėkmės sistemos" v. AB "Lietuvos telekomas", UAB "Lietuvos telekomo verslo sprendimai"*, Nr. 3K-3-927/2001, kat. 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1;49.1;
- 17) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje *R. Trimailienė v. E. Bobrovskis*, Nr. 3K-3-998/2001, kat. 15.2.1.1; 32.1; 32.4; 37.3; 37.6; 115;

- 18) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vitkauskas et al. v. Estijos bendrovė „OU Unicom Esti“*, Nr. 3K-3-1153/2001, kat. 37.6., 85.2., 87.5.2;
- 19) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vasiliauskienė, S. Vasiliauskas v. AB „Lietuvos energija“*, Nr. 3K-3-1277/2001, Bylų kategorija 37.6.; 41;
- 20) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje *Algirdas Strainys v. AB „Lietuvos energija“*, Nr. 3K-3-1295/2001, kat. 37.6, 41;
- 21) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *Vanik Armenakian Eksport Import v. UAB „Marnika“*, Nr. 3K-3-1283/2001, kat. 36.3; 37.6; 54;
- 22) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje *ŽŪB „Eržvilko ūkininkų agroservisas“ v. A. Bertulis*, Nr. 3K-3-106/2002, kat. 15.2.1.1.; 36.4; 37.6; 94.1.
- 23) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Rozekslitas“ v. R. Galkevičienei et al.*, Nr. 3K-3-308/2002, kat. 7.3.2; 7.4; 37.6.
- 24) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje *G. Kašinskienė v. AB „Lietuvos energija“*, Nr. 3K-7-517/2002, kat. 37.6; 41;
- 25) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. V. Zigmantas*, Nr. 3K-3-719/2002, kat. 37.6; 39.6.1; 57.1; 87.5.2; 95.2; 107.1;
- 26) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 24 d. nutartis civilinėje byloje *N. Pocius v. UAB „Ergo Lietuva“*, Nr. 3K-3-911/2002, kat. 67;
- 27) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje *R. L. v. AB „Daisotra“*, Nr. 3K-3-1255/2002, kat. 33; 67;
- 28) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje *M. D. v. UAB „Baltijos garantas“*, Nr. 3K-3-1445/2002, kat. 67;
- 29) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *A. Mickevičius v. UAB „Vilstarema“*, Nr. 3K-3-1582/2002, kat. 37.6; 115; 126;

- 30) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje *N. Urnevičienė v. AB viešbutis "Lietuva"*, Nr. 3K-7-145/2003, kat. 2.4.3.2; 37.6;
- 31) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje *B. Roščin v. V. Percovskis*, Nr. 3K-3-218/2003, kat. 32.4;
- 32) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje *J. Burneikienė v. AB viešbutis „Lietuva“*, Nr. 3K-3-553/2003, kat. 2.4.3.2; 2.6;
- 33) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Olegas ir sūnus" v. UAB "Lietuvos žemės ūkio banko draudimas"*, Nr. 3K-7-175/2003, kat. 45.8; 67;
- 34) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Ortopedijos paslaugos" v. Kredyt Bank S.A.*, Nr. 3K-7-379/2003, kat. 31.5.; 37.8.; 39.6.1.; 45.5;
- 35) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vyšniauskas v. IĮ "Marmantas"*, Nr. 3K-3-469/2003, kat. 15.2.1.4.; 37.6.; 65;
- 36) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje *V. Vilkišienė v. J. Adlis* Nr. 3K-3-521/2003, kat. 15.2.2.7;
- 37) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje *257- oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. UAB "Vilniaus vandenys"*, Nr. 3K-3-579/2003, 37.1.; 37.6.; 40.2.; 40.5;
- 38) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje *J. Galatiltis v. IĮ "Marmantas"*, Nr. 3K-3-662/2003, kat. 15.2.1.4.; 37.6.; 65;
- 39) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje *R. Kijevičius v. UAB „Helenos kolekcija“*, Nr. 3K-3-809/2003, kat. 32.4; 37.3; 31.6.1;
- 40) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje *A. Mikalauskas, A. Garbenčius v. P. Gibieža*, Nr. 3K-3-860/2003, kat. 37.6.; 39.2.4.; 40.1;
- 41) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje *AB "Ūkio bankas" v. UAB "Baltijos Orfėjas"*, Nr. 3K-3-966/2003, kat. 37.3; 37.6;

- 42) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje *O. D. v. AB "Lietuvos draudimas"*, Nr. 3K-3-1150/2003, kat. 21.2.2.9; 37.6; 37.7; 67;
- 43) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *AB "Kauno baldai" v. UAB "Skraja"*, Nr. 3K-3-1005/2003, kat. 37.6, 37.4, 94.5;
- 44) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje *312 - oji garažų statybos ir eksploatavimo bendrija v. UAB "Skraida" et al.*, Nr. 3K-3-150/2004, kat. 15.2.1.1; 37.6.; 18.4;
- 45) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Geoterma" v. AB "Klaipėdos energija"*, Nr. 3K-3-134/2004, kat. 37.4; 37.6; 37.7;
- 46) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Balastas“ v. AB „Darbas“*, Nr. 3K-3-177/2004, kat. 40.3; 37.4; 37.6; 37.7; 37.9;
- 47) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Vigrima" v. UAB "Blendžiava"*, Nr. 3K-3-179/2004, kat. 45.5;
- 48) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. Abramov v. UAB „Lindra“*, 3K-3-250/2004, kat. 67;
- 49) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Libra Vitalis“ v. UAB „Homo Faber“*, 3K-3-274/2004, kat. 37.6;
- 50) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Algava“ v. AB „Lietuvos draudimas“*, Nr. 3K-3-268/2004, kat. 67;
- 51) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *J. Gubavičienė v. S. Krivoščenko*, Nr.3K-3-225/2005, kat. 21.4.2.6; 45.1.
- 52) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje *M. Randomanskas, V. Švirinas v. UAB „Senukų prekybos centras“*, Nr. 3K-3-320/2005, kat. 63.1; 42.8;
- 53) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto savivaldybė v. UAB „Leandra“*, Nr. 3K-3-411/2004, kat. 45.1; 45.5;

- 54) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Sigeta“ v. UAB „Kriautė“*, Nr. 3K-3-597/2005, kat. 35.4; 40.2; 42.8; 52.3; 114.11;
- 55) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje *M. Urbonas v. T. Urbonas*, Nr. 3K-3-626/2004, kat. 37.3;
- 56) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje *P. Kučinskas v. V. Basienė; V. Černauskytė*, Nr. 3K-3-11/2005, kat. 42.4; 45.1.
- 57) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vingio kino teatras“ v. UAB „Eika“*, Nr. 3K-3-38/2005, kat. 42.5; 42.6; 52.3.;
- 58) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Colibri“ v. UAB „Arvio sodas“*, Nr. 3K-3-63/2005, kat. 52.1;
- 59) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Club Baltica“ v. UAB „Alkesta“*, Nr. 3K-3-79/2005, kat. 42.4; 44.5.2.17;
- 60) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje *ŽŪB „Minija“ v. AB „Žemaitijos pienas“*, Nr. 3K-3-488/2005, kat. 42.8; 45.3;
- 61) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auksinis varnas“ v. AB „Lietuvos geležinkeliai“*, Nr. 3 K-7-3/2006, kat. 42.8 (S);
- 62) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium“ et al.*, Nr. 3K-3-17/2006, kat. 35.6.1; 45.4(S);
- 63) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje *J. P. v. G. J., V. J. ir T. J.*, Nr. 3K-3-124/2006, kat. 42.4; 42.11.4 (S).
- 64) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *S. O. v. V. J.*, Nr. 3K-3-233/2006, kat. 35.3.6; 35.5 (S);
- 65) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Šilo takas“ v. A. S.*, Nr. 3K-3-409/2006, kat. 36.1; 42.8 (S);

- 66) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje *D. F. v. V. F., A. B.*, Nr. 3K-3-558/2006, kat. 21.4.1.1, 45.12, 75.6.2;
- 67) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Rovė“ v. UAB „Serneta“, UAB „Acumen“*, Nr. 3K-3-521/2006, 42.8; 42.9; 42.11.1; 42.11.3; 42.11.4 (S);
- 68) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje *V. Š. v. A. N., A. N* 3K-P-382/2006, kat. 42.4; 45.1; 45.6;
- 69) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje *S. J. v. T. B.; D. B.*, Nr. 3K-3-620/2006, kat. 42.4 (S).
- 70) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *VšĮ „Istros aerodromas“ v. UAB „BTA draudimas“*, Nr. 3K-3-600/2006, kat. 73.1; 73.2.5.6; 73.2.6.1 (S);
- 71) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pamario žuvis“ v. V. B.*, Nr. 3K-3-606/2006, 42.8 (S);
- 72) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *D. G. v. J. K. P.*, Nr. 3K-3-609/2006, kat. 22.4; 46; 124.5 (S);
- 73) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje *A. Mačernienė, M. Veldhorstas v. UAB „Pušų alėja“*, Nr. 3K-3-630/2005, kat. 43.2;
- 74) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pamario sargas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-649/2006, kat. 50.4 (S);

Elektroniniai dokumentai

- 1) Dabartinis lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-01], prieiga per internetą: <<http://www.autoinfa.lt/webdic/>>.
- 2) Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts der Kommission für Europäisches Vertragsrecht [interaktyvus]. [žiūrėta 2007-03-01]. Prieiga per internetą: <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20tysk/pecl_part_1_II_III_German%20Version.doc>.

- 3) UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts [interaktyvus].
[žiūrėta 2007-03-01]. Prieiga per internetą:
<<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>>.
- 4) UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts [interaktyvus].
[žiūrėta 2007-03-10], prieiga per internetą:
<<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>>,
<<http://www.unidroit.org/german/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>>.
- 5) UNIDROIT Principles Official Comments [interaktyvus]. [žiūrėta 2006-12-10],
prieiga per internetą:
<<http://www.unilex.info/dynasite.cfm?dssid=2377&dsmid=13637>>.

Santrauka

Magistro darbo tema – Sutarčių aiškinimo doktrina ir praktika Lietuvoje.

Darbe analizuojamos Lietuvos teisės doktrinos ir teismų praktikos suformuluotas sutarčių aiškinimo taisyklės, sutelkiamas dėmesys į jų tarpusavio santykį, taip pat atskleidžiami šių taisyklių pritaikymo praktikoje ypatumai.

Darbo pradžioje apibūdinama sutarčių aiškinimo samprata, reikalingumas, aptariamos sutarčių aiškinimo atsiradimą sąlygojančios priežastys bei aiškinimo tikslai. Toliau nagrinėjami sutarčių aiškinimo metodai, jų išskyrimo praktinė reikšmė bei pasireiškimas Lietuvoje. Sekantis darbo skyrius skirtas išsiaiškinti, prie kokių klausimų – teisės ar fakto – reiktų priskirti sutarčių aiškinimą ir koku aspektu sutartį gali aiškinti kasacinės instancijos teismas. Plačiausiai darbe nagrinėjamos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintos sutarčių aiškinimo taisyklės: tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas, sutarties aiškinimui reikšmingos aplinkybės, sąžiningumo, teisingumo, protingumo principų taikymas, analogiško šalims protingo žmogaus kriterijus, sutarties lingvistinio, sisteminio, teleologinio aiškinimo principai, *contra proferentem* taisyklė, aptariami sutarties kalbų neatitikimo problemos sprendimo variantai, sutarties spragos ir jų užpildymo galimybės. Turint omenyje kasacinės instancijos teismo svarbų vaidmenį formuojant vienodą teisės aiškinimą ir taikymą Lietuvos Respublikoje, tyrinėjant sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo praktiką, analizuojamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų priimtos nutartys.

Zusammenfassung

Das Thema der Magisterarbeit – Doktrin über die Auslegung der Verträge und ihre Anwendung in Litauen (engl. - The interpretation of contracts in Lithuanian jurisprudence and court practice).

In dieser Arbeit werden die juristische Doktrin Litauens und die von der Gerichtspraxis entwickelte Regeln der Vertragsauslegung analysiert, wobei große Aufmerksamkeit ihrer gegenseitigen Beziehung gegeben ist. Es werden auch die Besonderheiten der Anwendung dieser Regeln in der Praxis dargestellt. Am Anfang der Arbeit wird der Begriff „Auslegung der Verträge“ und seine Notwendigkeit charakterisiert, es werden die Bedingungen der Entstehung dieses Begriffes und die Ziele der Auslegung besprochen. Weiter werden die Verfahren der Verträgeauslegung und ihre praxisbezogene Hervorhebung in Litauen analysiert. Im nächsten Abschnitt der Arbeit wird die Antwort gesucht, zu welchen Fragen die Verträgeauslegung gehört – des Rechtes oder der Tatsache, und aus welchem Aspekt der Vertrag von dem Kassationsgerichtshof ausgelegt werden kann. Der größte Abschnitt ist in dieser Arbeit den Regeln der Verträgeauslegung, die im Bürgerlichen Gesetzbuch festgelegt sind, gewidmet. Und zwar: das Prinzip der Feststellung des Vorbedachts der Vertragsparteien; Bedingungen, die für die Vertragsauslegung von großer Bedeutung sind; Anwendung der Prinzipien der Ehrlichkeit, Gerechtigkeit und Vernünftigkeit; das Kriterium des vernünftigen Menschen; linguistische, systematische, teleologische Prinzipien der Verträgeauslegung; die Regel *contra proferentem*; es werden die Möglichkeiten der Lösung von verschiedenen Problemen analysiert - sprachliche Unterschiede, Vertragslücken, Möglichkeiten ihrer Korrigierung-Beseitigung. Im Bezug auf die Wichtigkeit des Kassationsgerichtshofes bei Gestaltung und Anwendung der allgemein gleichen Erklärung des Rechtes in der Republik Litauen, bei der Untersuchung der Praxis im Bereich der Anwendung der Verträgeauslegung werden die Beschlüsse analysiert, die von den Richtern der Abteilung für Zivilsachen des Obergerichtes gefasst sind.